

Förtätningens effekter!

och social hållbarhet?

LUNDS
UNIVERSITET

SGEL36 HT21

Kenny Cederfri-Andersson

Handledare: Johan Miörner

Institutionen för Kulturgeografi

och Ekonomisk geografi

Abstract

What is the relation between densification and social sustainability? This project work examines the impact of densification on social sustainability carried out by municipalities. The impact on social sustainability through involvement of the general public in the decision-making process of densification, will also be looked at. A case study of Lund municipality's management and control processes is completed through interviewing municipal representatives and a document analysis of the municipal comprehensive plan. To compare the findings, theories of Berghauser Pont et al. (2021) is used. These exhibit municipal comprehensive plans to be more positive about the impact of densification on social sustainability than there is equivalent evidence for in the results of empirical studies. This discrepancy is shown to also exist in Lund municipality. Amartya Sen (2013) freedom oriented theory as contribution of social sustainability and sustainable development is used to analyze the decision making process of densification. The results found in this project work suggest that through empowerment and a change of perspective of man to be competent in decision making, individuals will not only gain more freedom and society be given more healthy individuals, this is the very foundation of sustainable development.

KEYWORDS:

cities; urban planning; densification; social sustainability; public health; empowerment

Innehållsförteckning

Figurer och tabeller	4
1 Inledning	5
1.1 Frågeställning & Syfte	5
1.2 Avgränsningar	7
1.3 Bakgrund & Kontext	8
1.3.1 Förtätning	8
1.3.2 Lunds kommun	10
2 Teori / Litteraturgenomgång	11
2.1 Litteraturgenomgång	12
2.2 Förtätning och kommunal samhällsplanering	18
2.3 Hållbar utveckling	19
2.3.1 Folkhälsa och social hållbarhet	20
2.3.2 Demokratisk beslutprocess och social hållbarhet	22
2.4 Sammanfattning	23
3 Metod	24
3.1 Triangulering	25
3.2 Fallstudie	27
3.3 Intervju	27
3.5 Dokumentanalys	30
3.5 Kodning och analys	32
3.5.1 Intervju	32
3.5.2 Dokumentanalys	34
3.6 Forskningsetik	36
4 Fynd & Analys	37
4.1 Intervjuresultat	37
4.2 Resultat från dokumentanalys	40
4.3 Förtätning och kommunal samhällsplanering i Lunds kommun	41
4.3.1 Inställning och ton till förtätning	41
4.3.2 Ökade bullernivåer och försämrade luftkvalitet	43
4.3.3 Ökad social interaktion och trygghet?	45
4.3.4 Prioritering mellan hållbarhetsmål	47
4.3.5 Demokratisk beslutsprocess och social hållbarhet	51
5 Avslutning	55
5.1 Diskussion	55
5.2 Slutsats	56
5.3 Framtida forskning	57

Intervjuhänvisning	58
Dokumenthänvisning	58
Källhänvisning	58
Appendix	61
Bilaga 1: Intervjufrågor till personer tjänstgörande i Lunds kommun	62
Bilaga 2: Intervjufrågor till Förtätningsexpert	63

Figurer och tabeller

Figurer:

Figur 1.1 Flödesschema förtättningsprocess	24
--	----

Tabeller:

Tabell 3.1 Kodbok för dokumentanalys	34
Tabell 4.1 Kommunrepresentanters positiva/negativa intervjusvar kring förtätningens effekter	38
Tabell 4.2 Förtätningsexpertens positiva/negativa intervjusvar kring förtätningens effekter	38
Tabell 4.3 Attityd till förtätning	39
Tabell 4.4 Fördelar kontra nackdelar med förtätning	39
Tabell 4.5 För- och nackdelar med förtätning i förhållande till social hållbarhet	40
Tabell 4.6 För- respektive nackdelar med förtätning i förhållande till social hållbarhet	41

1 Inledning

Sedan Brundtlandrapporten skrevs 1987 har begreppet "hållbar utveckling" liksom dess tänkta innebörd allt mer och mer börjat påverka och genomsyra hur kommuner bedriver sina verksamheter och hur samhällsplaneringen utformas i stort och smått. Parallellt har förtätning av våra städer på senare tid blivit en trend och planeringsideal inom den kommunala verksamheten (Boverket 2016:6). Retoriken kring konceptet förtätning är generellt positiv och i kommunernas översiktsplaner framgår ofta tydligt förtätningens alla fördelar och vinningar för miljön, för ekonomin och inte minst för människorna i staden (Berghauer Pont et al. 2021). Men vill stadens invånare leva trängre och hur ser effekten av förtätning ut när det kommer till hållbar utveckling som syftar till att möta och tillfredsställa mänskliga behov?

I den akademiska litteraturen pågår en stor allmän debatt kring hållbar utveckling där bland annat regnskogsavverkning, utfiskning, hormonstörande kemikalier och inte minst klimatförändringar är exempel på problem som människan brottas med och listan kan göras ännu längre. Som en följd av att dagens debatt kring hållbar utveckling uppstod genom en kompromiss mellan miljörörelsen och utvecklingsrörelsen har de båda hållbarhetsdimensionerna kopplat till dessa rörelser, den ekologiska- och den ekonomiska hållbarhetsdimensionen, blivit de som diskuterats mest. Således är den tredje hållbarhetsdimensionen, som handlar om social hållbarhet, den hållbarhetsdimension som diskuterats minst och kring vilken det samtidigt råder störst oenighet (Hedenus et al. 2018:11; 40). Parallellt kring debatten om hållbar utveckling pågår en annan debatt kring samhällsplanering där förtätning inom samhällen blivit ett rådande planeringsideal (Boverket 2016). Däremot finns inte så mycket litteratur kring sambandet mellan förtätning och social hållbarhet.

1.1 Frågeställning & Syfte

Vid en litteraturgenomgång kring svensk kommunal planeringsstrategi rörande förtätning och förtätningens utfall på människors hälsa hittades väldigt lite som berörde detta samband. Härav drogs slutsatsen att denna aspekt i en större omfattning, saknas i

nuläget och arbetets syfte är därför att undersöka förhållandet mellan svensk kommunal planering om förtätning och social hållbarhet - som i detta arbete är synonymt med individuell hälsa och folkhälsa. Arbetet kommer undersöka hur detta förhållande ser ut i Lunds kommun och vad forskning säger om förtätningens effekter på den sociala hållbarheten, alltså individers hälsa och folkhälsan. Därtill kommer kommuninvånarnas möjlighet till delaktighet i beslut om förtätning beröras och likaså kopplas till hälsoaspekten inom social hållbarhet.

Till hjälp för att undersöka förhållandet mellan svensk kommunal planering och förtätningens effekter på den sociala hållbarheten kommer intervjuer med representanter från Lunds kommun och en förtätningsexpert hållas och Lunds kommuns relevanta styrdokument granskas. Teorier om hållbar utveckling kommer därtill användas liksom forskning och teorier som skildrar relationen mellan förtätning och social hållbarhet. Arbetet kommer utgå dels från Brundtlandrapportens (World Commission on Environment and Development 1987:16) definition av hållbar utveckling och en vidareutveckling av denna utifrån Amartya Sen (2013) teori om individens frihet, dels utifrån forskning av Berghauer Pont et al. (2021) rörande relationen mellan det rådande kommunala planeringsidealet förtätning och social hållbarhet. Inom den sociala hållbarhetsdimensionen kommer arbetet fokusera på människors hälsa och utgå från att en hållbar utveckling övergripande handlar om att tillfredsställa mänskliga behov idag liksom i framtiden (World Commission on Environment and Development 1987).

Forskningsarbetets övergripande syfte strävar mot att besvara frågeställningen *“hur svensk kommunal planering ser på förhållandet mellan förtätning och social hållbarhet samt vilka effekter förtätning har på den sociala hållbarheten?”*. För att besvara frågeställningen kommer forskningsarbetet arbeta utifrån följande underfrågor:

- *Vilken ton till förtätning finns i Lunds kommuns övergripande planeringsstrategi?*
- *Hur motiveras förtätning i Lunds kommun?*
- *Vilka sociala hållbarhetsmål finns i Lunds kommun?*
- *Hur fattas beslut om förtätning i Lunds kommun?*

För att besvara den övergripande forskningsfrågan och underfrågorna kommer forskningsarbetet genomföra en fallstudie som skildrar Lunds kommuns filosofi,

arbetsätt och beslutsprocess kring förtätning. Utfallet kommer speglas mot teorier om makt och förtätningens effekter på den mänskliga hälsan. Ökad medvetenhet kring dessa delar och utfallet härav är tänkt ska leda till en nyanserad bild kring av vad som är hållbar utveckling och hur vi når den i relation till kommunal förtätning specifikt och samhällsplanering generellt.

1.2 Avgränsningar

Övergripande är arbetet avgränsat till att undersöka den kommunala lednings- och styrningsprocessen kring förtätning i städer och den genomförda förtätningens inverkan på den sociala hållbarheten, med fokus på individers hälsa och folkhälsan. Detta genom att genomföra en fallstudie i Lunds kommun där kommunens arbete med förtätning på övergripande ledning-, styrning- och planeringsnivå kommer studeras.

Som försiktighetsåtgärd i och med coronapandemin och den ökade smittspridningen i samhället har strategin, inom de lämpliga metoderna för forskningsarbetet, inneburit att om möjligt helt utesluta mänsklig fysisk kontakt men ändå eftersträva att förse forskningsarbetet med relevant och tillfredsställande forskningsdata (Denscombe 2018:240-1). Forskningsarbetets datainsamling kommer ske via de två metoderna av intervju och dokumentanalys. I första hand kommer forskningsprojektets intervjuer genomföras via e-mailkonversationer, vilket bland annat kommer ge de intervjuade mer tid för djupare reflektioner. Denna strategi valdes med reservation för möjligheten att komplettera datainsamlingen via muntliga uppföljningsintervjuer ifall den insamlade datan, via det primära tillvägagångssättet, skulle visa sig vara otillräckligt för forskningsarbetet. Något som inte behövdes göras. Strategin och tillvägagångssättet förväntningar infriades, det vill säga att ge förutsättningar till en detaljerad analys och möjlighet att skapa genuin förståelse för det insamlade materialet (Valentine 2001:46) samtidigt som kvaliteten på den insamlade datan förväntas vara minst likvärdig gentemot intervjuer ansikte mot ansikte (Denscombe 2018:287-90).

En avslutande reflektion kring mina förutfattade meningar, vilka kan snedvrída resultatet i forskningsarbetet, bör även vara på sin plats (ibid.:166). Övergripande har

mina studier och praktik på Lunds kommunledningskontor försett mig med teori och erfarenhet som underbygger en bild hos mig kring hur förhållanden är inom det område som arbetet ämnar undersöka. Medvetenheten om detta är stor och jag kommer under forskningsarbetet göra mitt yttersta för att inhämta- och analysera inhämtad data på ett så objektivt och icke värderande sätt som möjligt (ibid.). Visar forskningsresultatet en förutfattad mening vara fel kommer denna kullkastas eller nyanseras och en ny bättre arbetas fram, vilket kommer vara teoriutvecklande (Institutionen för kulturgeografi och ekonomisk geografi 2014:9). Arbetet kommer i absolut största mån sträva efter att utveckla djup förståelse och kunskap inom ett område jag är speciellt intresserad av.

1.3 Bakgrund & Kontext

1.3.1 Förtätning

Förtätning har blivit en trend inom dagens stadsplaneringen och innebär ett ökat markutnyttjande i staden genom upprättandet av nya funktioner och byggnader, framförallt nya bostäder men också uppförandet av kontors- och affärsbyggnader eller annan ändamålsenlig stadsbebyggelse. Förtätningen sker ofta på industrimark, i hamnområden eller där det fram till förtätningen fanns parker. Anledningen till att förtätning blivit så populärt beror dels på att ökad urbanisering lett till bostadsbrist i många kommuner, dels tidigare planering där många städer vuxit utåt med följden av ökat bilberoende och exploatering av natur- och jordbruksmark. Strategin att förtäta, och således bygga städerna inåt istället för utåt, konfronterar denna utveckling genom att skapa bostäder samtidigt som värdefull mark besparas. Förutom kortare resvägar, och därigenom mindre miljöfarliga utsläpp, anses förtätningen ge bättre förutsättningar till en bra kollektivtrafik, vilket gynnar en hållbar utveckling. Detta har lett till att förtätning ses som något bra och begreppet har till och med blivit synonymt med hållbarhet, såväl med den ekologiska- och ekonomiska- som den sociala hållbarheten. Den sociala hållbarheten anses gynnas exempelvis genom en ökad möjlighet till möten mellan människor och tillgänglighet till olika aktiviteter. Att länka ihop olika delar av staden genom förtätning lyfts också ofta som medel i kommunernas översiktsplaner för att minska segregation och öka trygghetskänslan bland stadsinvånare. Därtill har många

kommuner den gemensamma målsättningen att vara attraktiva och förtätning anses bidra till denna målsättning. En attraktiv stad skapar ökade möjligheter att öka stadens invånarantal och turism, vilket i sin tur ger underlag till en bättre samhällsservice och kulturutbud (Boverket 2016:6–8).

Förtätningen kan alltså ske på olika platser i staden och resultera i olika typer av bebyggelse med varierande ändamål. Framförallt sker förtätning på industrimark, parkeringsplatser, innergårdar, grönområden, obebyggda tomter, på höjden eller genom att riva och exploatera. Industriområden innehåller ofta ytkrävande verksamheter, vilket bidrar till att dessa områden ofta är relativt dåligt utnyttjade. Kan gamla industriområden bebyggas, eller centralt belägna industriområden omplaceras till andra lämpliga områden, frambringas möjligheter att genom förtätning av tidigare industrimark skapa en blandad bebyggelse innehållandes exempelvis bostäder, service och/eller affärsverksamhet. Samma gäller parkeringsplatser som vanligtvis tar stor yta i anspråk, vilken ofta ses som lämplig för tätare stadsbebyggelse. Kan man lösa parkeringsbehovet på annat sätt, exempelvis genom byggande av garage under marken, är dessa ytor ett mycket attraktivt alternativ till förtätning. Även förtätning av innergårdar är av intresse för stadsplaneringen. Här behöver ett ställningstagande göras för att bedöma lämpligheten att förtäta bland annat beroende på innergårdens storlek och/eller på den nya alternativt den befintliga bebyggelsens funktion. Även förtätning av grönområden förekommer även om det generellt sett anses att detta bör undvikas och om möjligt finns istället förtäta på andra platser i staden. Dock anses det vara mer accepterat att förtäta grönområden där det finns god tillgång till dessa. En bedömning av grönområdets betydelse för staden och dess grönstruktur liksom på vilket sätt grönområdet används bör göras innan beslut om förtätning tas. Gällande vissa av stadens obebyggda tomter och fastigheter, där en outnyttjad byggrätt finns, kan förtätning ske som innebär tillbyggnad av kompletterande byggnader inom den befintliga bebyggelsen. Vid denna typ av förtätning är det viktigt att sträva efter att den nya bebyggelsen ska utgöra just ett komplement till den befintliga bebyggelsen både vad gäller funktionsmässigt liksom stil och utformning. Förtätning på höjden innebär att man låter uppföra fler våningar på befintliga byggnader. Det kan dock vara problematiskt vad gäller lämpligheten att bygga till på befintliga byggnader dels beroende på byggnadens konstruktion, dels på grund av hur karaktären påverkas hos den befintliga byggnaden och den övriga stadsbilden när det kommer till exempelvis

skala och höjd. Avslutningsvis kan förtätning ske genom att man river befintlig bebyggelse och uppför ny bebyggelse som exploaterar marken på ett mer effektivt sätt. Här bör en avvägning göras mellan det för staden beräknade värdet hos den nya effektivare bebyggelsen och det kulturhistoriska, arkitektoniska värdet hos den befintliga byggnaden liksom dess värde för staden och stadsbilden (Olmårs 2007 se Pettersson & Öberg 2014:21-3).

1.3.2 Lunds kommun

Valet att genomföra en fallstudie i Lunds kommun inom det valda forskningsämnet gjordes efter att jag under hösten 2021 genomfört praktik på Lunds kommunledningskontor med inriktning på hållbar utveckling kopplat till den övergripande ledningen- och styrningen i kommunen. Med mitt stora intresse (Jensen & Laurie 2016:6; Valentine 2001:41-2) för hållbarhetsfrågor liksom den väldigt entoniga och mycket energiska retoriken till förtätningens fördel (dels inom Lunds kommun men också inom flera andra kommuner jag tidigare observerat) ledde fram till valda forskningsämne. Detta med hopp om att nyansera bilden inom kommunal ledning, styrning och planering kring förtätningens effekter på den sociala hållbarheten. Under nämnda praktikperiod genomfördes på kommunledningskontoret ett analysseminarium med namnet "Lund växer" på övergripande lednings- och styrningsnivå med chefer inom kommunens olika förvaltningar. Här diskuterades hur Lunds kommun ska växa de närmaste åren då 26000 nya bostäder ska byggas fram till 2040, främst i centralorten Lund, samtidigt som det också ska byggas nytt för ett växande näringsliv i staden. På nämnda analysseminarium var inriktningen och fokuset ett växande av staden Lund genom förtätning, vilket man var mycket tydlig med.

Inställningen till förtätning uttrycks på liknande sätt i Lunds kommuns översiktsplan (hädanefter ÖP) där det står att huvudinriktningen och tillvägagångssättet är förtätning då staden Lund växer (Lunds kommun 2018:23). Eftersom Lunds kommuns ÖP är "*ett strategiskt dokument som ska uttrycka kommunens vilja för hur mark, vatten och den existerande stadsmiljön ska användas, bevaras och utvecklas på längre sikt*" (ibid.:4), är innehållet i detta strategiska dokument mycket viktigt för att ge en bild av var Lunds kommun står i förhållande till förtätning och det som kommer studeras i detta arbete.

Förutom att förtätning är huvudinriktningen när staden Lund växer framkommer, i Lunds kommuns ÖP, många av de fördelar man ser med förtätningen som till exempel en ökning av stadens attraktionskraft genom ett mer livskraftigt offentligt rum samtidigt som stärkta möjligheter till lokala möten i staden leder till en ökad trygghet och sammanhållning (ibid.:23-4).

Via erfarenheter och insikter, genom praktik på Lunds kommunledningskontor, analysseminariumet “Lund växer” på övergripande lednings- och styrningsnivå samt studier av Lunds kommuns ÖP, är den övergripande bilden av Lunds kommuns inställning till förtätning att kommunen är oerhört positiv till förtätning och vad denna förtätning kan erbjuda staden.

2 Teori / Litteraturgenomgång

För att analysera hur svensk kommunal planering ser på förhållandet mellan förtätning och social hållbarhet samt vilka effekter förtätning har på den sociala hållbarheten har flera teorier används. Dessa syftar till att ge förklaringar till olika delar av den insamlade datan kopplat till frågeställningen och forskningens övergripande syfte (Institutionen för kulturgeografi och ekonomisk geografi 2014:8-9), att undersöka förhållandet mellan svensk kommunal planering om förtätning och social hållbarhet.

Inledningsvis i denna del ges en litteraturgenomgång. Därefter går denna teoridel över till att ge en definition av hållbar utveckling och social hållbarhet för att i analysdelen kunna diskutera den sociala hållbarheten, vilken är central för arbetets frågeställning. På grund av mängden innehåll i det som kallas hållbar utveckling och dess komplexitet ges i denna teoridel först en övergripande bild av och definition av hållbar utveckling parallellt som begreppet och dess innehåll problematiseras något för att förtydliga definitionen och skala av de delar som inte är relevanta för frågeställningen i arbetet (ibid.:9). Den övergripande definitionen och problematiseringen av hållbar utveckling går sedan över till att mer ingående definiera vad social hållbarhet är inom ramen för detta forskningsarbete. Här kommer teorier om “individuell hälsa och folkhälsa” liksom

“demokratiska beslutsprocesser” ingå. Individuell hälsa och folkhälsa kommer ses som synonymt med social hållbarhet i detta forskningsarbete.

Förutom att ge en bild av vad den sociala hållbarheten strävar mot att uppnå rent generellt kommer dessa teorier användas i analysarbetet för att undersöka utfallet av förtätningen i Lund, genom att används som medel för att belysa och medvetandegöra hur den sociala hållbarheten påverkas av förtätning. Teorierna kring demokratiska beslutsprocesser är i arbetet kopplat till social hållbarhet, för att utröna förhållandet mellan möjlighet till medborgerligt engagemang och deltagande å ena sidan och ökad social hållbarhet å andra sidan.

2.1 Litteraturgenomgång

Den litteraturgenomgång som gjorts för den teoretiska delen av arbetet vilar dels på artikelsök i LubSearch, dels på litteratur från böcker och artiklar som jag, under mitt kandidatprogram i Samhällsplanering, funnit extra intressanta och därför samlat på mig till detta examensarbete.

I LubSearch var “Densification” det första sökord som valdes och syftade till att fånga in artiklar där förtätning förekom. Detta gav över 44000 träffar och i ett försök att begränsa sökningen och samtidigt sätta sökningens fynd i en svensk planeringskontext, valdes “social sustainability” och “sweden” ut som kompletterande sökord. Detta gav elva träffar där Nordström och Wales (2019) artikel går att relatera till detta forskningsarbetets analysdel kring makt vid planering då den diskuterar makt med fokus på barns perspektiv och deltagande vid urbana planeringsprocesser. Nordström och Wales (2019:507; 512) menar att barns erfarenheter vid planeringsprocesser helt saknas. Skulle barns perspektiv tas hänsyn till skulle det generera nya perspektiv, vilket skulle innebära en breddning av befintliga perspektiv till den urbana planeringen. Det skulle samtidigt utmana etablerade maktstrukturer inom planering och skapa nya relationer mellan vuxna och barn, vilket också skulle skapa nya relationer mellan vuxna och andra aktörer. Avslutningsvis skulle barns involvering i planeringsprocesser förändra dessa, vilka skulle innebära att städer i större grad planerades för att möta även barns behov.

Haaland och van den Bosch (2015:760; 767) pekar i sin artikel på hur förtätning av staden kan utgöra ett hot för urbana grönområden och att tillhandahållandet av grönområden generellt sett är en utmaning i städer där mycket förtätning sker eller har skett. Därtill riskerar förtätningen att försämra kvaliteten på de kvarvarande grönområdena. Detta kan leda till sämre livskvalité för de som lever i förtätade områden genom försämrade möjligheter till rekreation. De menar att vikten av urbana grönområden är odiskutabel i förhållande till mänsklig hälsa och välmående och att det råder stor utmaning att tillhandahålla tillräckligt med väl fungerande grönområden i städer och områden där det råder mycket förtätning.

Sökningens övriga nio artiklar avhandlade bland annat närhet och tillgång till service via förtätning (Vilhelmson & Elldér 2021; Gil Solá et al. 2018; Qviström 2020), ett samlevnadsexperiment (Mellner et al. 2021) och en rapport om den urbana utvecklingen i en kinesisk by (Zhang et al. 2020). Alla övriga träffar hade kopplingar till förtätning på något sätt men ansågs för långsökta eller direkt orelevanta för att falla inom ramen för detta forskningsarbete och var därför ointressanta.

En ny sökning gjordes där sökorden "densification" och "sweden" behölls medan "social sustainability" ersattes av "sustainable development". Detta gav 20 träffar som systematiskt kunde gås igenom. Förutom att innehålla dubletter från den första sökningen visade sig den nya sökningen innehålla ett brett utbud av artiklar kring planering av förtätning och dess koppling till hållbar utveckling i olika frågor som exempelvis en bättre hantering av ekosystem för utvinning av ekosystemtjänster vid en befolkningsökning och högre tryck på förtätning i städerna (Cumming et al. 2014), temporärt boende för asylsökande (Hacker et al. 2021), hantering av grönområden i staden samtidigt som det planeras för förtätning (Khoshkar et al. 2018) och europeiskt samarbete för ett hållbart skogsbruk (Kutnar et al. 2015). Mängden av sökets artiklar föll utanför ramen för detta forskningsarbete och var således ointressanta. För dessa artiklar saknades en klar koppling mellan förtätningens effekter och den definition av social hållbarhet som används i forskningsarbetet. Ett undantag fanns (Berghauer Pont et al. 2021), vilken på ett tydligt sätt faller inom ramen för forskningsarbetet och inrymmer dels en svensk planeringskontext genom en sammanställning av 59 svenska kommuners planeringsmotiv i förhållande till förtätning, dels förtätningens positiva och

negativa effekter genom en sammanställning av 229 vetenskapliga artiklar på förtätningens effekter. Mer utförligt utgår artikeln från två genomförda och relativt omfattande studier, en på kommunala planeringsmotiv kopplat till förtätning och en på förtätningens effekter. I den förstnämnda studien har en systematisk genomgång gjorts där motiv för ökad förtätning i svensk kommunal planering granskats genom att studera 59 svenska kommuners översiktsplaner. I den andra studien har en systematisk genomgång av 229 vetenskapliga artiklar genomförts. Dessa 229 artiklar har genomgående behandlat positiva och negativa effekter av förtätning i städer. I artikeln presenteras förtätningens positiva och negativa effekter genom en sammanställning i de sex kategorierna “Offentlig infrastruktur”, “Transport”, “Ekonomi”, “Miljöpåverkan”, “Social påverkan” och “Hälsoeffekter”, vilka vi nu ska titta lite närmare på.

I Berghauser Pont et al. (2021) första kategori offentlig infrastruktur täcks spannet in mellan teknisk infrastruktur såsom vattenhantering, vägar och avloppssystem inkluderat dess effektivitet till tillgången och tillgängligheten till samhällsservice och infrastruktur för rekreation. Detta i de fem underkategorierna teknisk infrastruktur, resurseffektivitet, infrastruktur för service, vattenhantering och infrastruktur för rekreation. Generellt för denna kategori visar artikelns sammanställda forskning att en högre grad av förtätning, sett ur ett hållbarhetsperspektiv, ger fördelar för den tekniska infrastrukturen och dess resurseffektivitet samt för tillhandahållandet av samhällsservice. Studien visar att förtätning bidrar positivt till teknisk infrastruktur i form av investeringskostnader, driftskostnader och effektivitet. Däremot visar sammanställningen inom denna första kategori att en högre grad av förtätning inte leder till optimala förhållanden för dag- och ytvattenhantering och att det hotar både utbudet av och kvaliteten på grönområden för rekreation.

I den andra kategorin transport innehåller sammanställningen fem underkategorier. De tre första beskriver människors färdssätt antingen genom kollektivtrafik, aktiva transportsätt (det vill säga gå eller cykla) och privat motorfordon (det vill säga med bil). Den fjärde underkategorin beskriver människors resvanor och den femte trafiksäkerhet. Studiens sammanställning visar en stark konsensus i att förtätning leder till ökat användande av kollektivtrafik och aktiva transportsätt medan bilägande liksom antalet mil man färdas med bil minskar ju mer staden förtätas. Gällande människors resvanor bidrar förtätning generellt sett till en större andel jobbrelaterade pendlingsresor medan

rekreationsrelaterade resor minskar, främst via det faktum att färre äger bil ju mer ett samhälle är förtätat. Gällande den femte underkategorin trafiksäkerhet är studiens resultat inte överensstämmande då studiens sammanställning visar att hälften av de studerade vetenskapliga artiklarna menar att förtätning leder till en ökad trafiksäkerhet medan den andra hälften säger att trafiksäkerheten minskar i och med förtätning (ibid.:384-5).

I den tredje kategorin ekonomi (ibid.:384-6) innehåller sammanställningen de tre underkategorierna produktivitet, fastighetsvärde och offentliga finanser. I underkategorin produktivitet har förtätningens effekter sammanslagits inom områdena sysselsättningsgrad, högre produktivitet, vinster eller antalet företag, entreprenörer och innovationer. Underkategorin fastighetsvärde berör relationen mellan förtätning och fastigheters värde medan underkategorin offentliga finanser innefattar kostnaden per capita när förtätningen ökar kopplat till tillhandahållandet av offentlig infrastruktur såsom vägar, avloppssystem, avfallshantering, parker eller bibliotek. Här visar studiens sammanställningen en stark konsensus om att förtätning bidrar positivt inom samtliga tre kategorier (ibid.). Dock visar några studier att om det förtätas allt för mycket kan det innebära negativa ekonomiska konsekvenser relaterat till trafikstockning och/eller föroreningar (Sedgley & Elmslie 2011; Zheng 1998 se Berghauer Pont et al. 2021:385).

I den fjärde kategorin miljöpåverkan sammanställs effekterna av förtätning genom de fyra underkategorierna biologisk mångfald, ekologiska förhållanden, påverkan på mikro- liksom på makroklimatet genom klimatförändringar. Inom kategorin råder det konsensus att förtätning leder till övervägande negativa effekter på den biologiska mångfalden, det ekologiska förhållandena och mikroklimatet medan makroklimatet påverkas positivt av förtätningen. Att makroklimatet påverkas positivt beror på att stadsborna i mer förtätade områden genererar mindre växtgasutsläpp främst genom minskat bilanvändande. Mikroklimatet påverkas negativt genom att förtätningen bidrar till bildandet av så kallade värmeöar (Berghauer Pont et al. 2021:386) medan den biologiska mångfalden påverkas negativt av högre förtätning främst genom en försämrad livsmiljö jämfört med rurala områden (Li et al. 2016 se Berghauer Pont et al. 2021:386). Mer förtätade områden bidrar alltså till att de ekologiska förhållandena försämras och därigenom att den genetiska mångfalden och populationen minskar över

tid. Dock med ett undantag vilket gäller arter som trivs speciellt i urbana miljöer (Rochat et al. 2017 se Berghauser Pont et al. 2021:386).

I den femte kategorin social påverkan finns de fyra underkategorierna välmående, social interaktion, social rättvisa och kriminalitet. Underkategorin välmående fokuserar på individens välmående alternativt livskvalitet medan underkategorin social interaktion handlar om mötet och interaktionen mellan individer. Den tredje kategorin social rättvisa handlar om just den sociala rättvisan på samma sätt som den sista underkategorin kriminalitet handlar om kriminalitet i förhållande till hur förtätat ett samhälle är. Endast 12 % av de granskade forskningsstudierna inom kategorin visar på att förtätning skulle ha en positiv effekt på individens välmående medan mer än hälften visar på negativa samband mellan förtätning och individers välmående/livskvalite. Vad gäller underkategorin social interaktion visar denna primärt likaså en negativ korrelation med förtätning. Över hälften av de granskade forskningsstudierna inom kategorin visar på en negativ korrelation mellan förtätning och social interaktion medan en är positiv och resterande neutrala eller inte enhetliga. Övergripande tenderar välmående och livskvalitet, social interaktion och gruppdeltagande att förbättras i och viss förtätning men försämras vid högre nivåer av förtätning (Berghauser Pont et al. 2021:384; 386-7). Vad gäller social rättvisa i relation till förtätning visar hälften av de granskade forskningsstudierna på en positiv korrelation även om dessa fynd samtidigt i vissa fall är motsägelsefulla. Exempelvis visar forskning att skillnader i priser på fastigheter både centralt och i förorter tenderar att minska i och med förtätning (Antoniucci & Marella 2018 se Berghauser Pont et al. 2021:387) samtidigt som möjligheten minskar för fler till att ha råd med en bostad i ett förtätat område (Lin & Yang 2006 se Berghauser Pont et al. 2021:387). I den femte underkategorin kriminalitet visar de granskade forskningsstudierna en negativ korrelation till förtätning genom att färdställen befolkningsökning, i och med förtätning, parallellt leder till ökad kriminalitet (Dave 2011; Iwata & Managi 2016; Lin & Yang 2006 se Berghauser Pont et al. 2021:387).

I den sjätte och sista kategorin hälsoeffekter finns de fyra underkategorierna fysisk hälsa, buller och luftföroreningar, psykologisk hälsa och andra hälsorisker såsom olyckor och naturkatastrofer. Inom de granskade studierna relaterade till underkategorin fysisk hälsa kan sägas att förtätning har en positiv effekt när det kommer till att aktivera stadsinvånare att röra mer på sig då förtätningen reducerar bilanvändningen och istället

får fler att gå och använda andra typer av aktiva färdssätt, vilket i sin tur innebär ett minskat BMI och minskat antal hälsoproblem relaterade till övervikt (Berghauser Pont et al. 2021:387-8). Samtidigt går det dra kopplingar till försämrad fysisk hälsa i och med förtätning när det kommer till ökad värmeöverkänslighet (Li et al. 2018 se Berghauser Pont et al. 2021:388), försämrad fertilitet (Sato 2007 se Berghauser Pont et al. 2021:388) och en ökad risk för lungcancer (Xu et al. 2018 se Berghauser Pont et al. 2021:388). I den andra underkategorin buller och luftföroreningar är de granskade studierna inte helt överens och visar dels att ljud och luftföroreningar ökar i samma grad som förtätningen ökar, dels att en befolkningsökning genererar en betydande minskning av föroreningar. Sammantaget visar fler studier på ett negativt samband mellan ökad förtätning och buller liksom luftföroreningar (Berghauser Pont et al. 2021:384; 388). I den tredje underkategorin psykisk hälsa råder det en stark konsensus bland de granskade forskningsstudierna, vilka rapporterar en negativ effekt av förtätning på den psykologiska hälsan, då det i starkt förtätade områden finns fler människor som har stressrelaterade hälsoproblem eller depressioner (Chen et al. 2015; Dave 2011; Fassio et al. 2013 se Berghauser Pont et al. 2021:388). Gällande den fjärde och sista underkategorin andra hälsorisker granskades färre än tre vetenskapliga studier inom området, varför det inte gjordes någon sammanställning för underkategorin (Berghauser Pont et al. 2021:384).

I Berghauser Pont et al.'s artikel (2021) följs de två genomförda studierna upp av en jämförelse mellan de båda, där resultaten från den första studien (förtätningens effekter) jämförs med resultaten från den andra studien (svenska kommuners planeringsmotiv), med syftet att granska hur väl de planeringsmotiv för förtätning som finns i svenska kommuner överensstämmer med empirisk forskning.

Berghauser Pont et al. (2021) artikel ansågs vara direkt relevant för forskningsarbetet och så pass omfattande, med sin sammanställning av 229 artiklar på förtätningens effekter inklusive en sammanställning av planeringsmotiv från 59 kommuner, att sökningen efter fler artiklar upphörde efter den systematiska genomgången av den sistnämnda sökningen i LubSearch.

Litteratur från egna genomförda studier presenteras i följande delar av litteraturgenomgången. Kortfattat här kan sägas att de berör förtätningens ursprung via

Le Corbusier (Hall 2014), hållbar utveckling via Hedenus et al. (2018), exempel på kommunal förtätning genom Sydsvenskan (2021) och Dagens nyheter (2021), individuell hälsa och folkhälsa via Pellmer Wramner et al. (2017) och exempel på hur en mer demokratisk beslutsprocess kan se ut genom Sen (2013).

2.2 Förtätning och kommunal samhällsplanering

I arbetet kommer forskning och teorier om förtätning användas för att försöka besvara frågan om vilken påverkan förtätning har på den sociala hållbarheten. Här eftersträvas att förstå effekten av förtätning specifikt och då dess inverkan på folkhälsan och den sociala hållbarheten i stort.

Idén om förtätning härstammar från de teorier Le Corbusier utvecklade under 1920- och 30-talet. I Le Corbusiers teori ska staden både innebära en attraktiv stads- och livsmiljö och samtidigt var praktiskt funktionell. Genom förtätning på höjden där människorna i staden lever närmare varandra i lägenhetshus och arbetar i stora höga kontorsbyggnader menade han att både attraktivitet och praktisk funktionalitet kan uppfyllas. Då kan nämligen kompakta och kostnadseffektiva städer byggas med liten markanvändning. Något som för stadsrummet innebär luftighet och öppna ytor med god framkomlighet samt många parker och grönområden, allt vilket stadsinvånare behöver för att må och fungera bra (Hall 2014:241).

I analysarbetet kommer forskning av Berghauer Pont et al. (2021) användas för att belysa utfallet av förtätning och diskrepansen mellan vetenskapliga studier och de inom dagens stadsplanering positivt uttalade effekterna på den sociala hållbarheten i och med förtätning. I Berghauer Pont et al. artikel (2021) ställs frågan om förtätning bidrar till mer hållbara städer och samhällen och utgår sedan från att undersöka förtätning som medel för att uppnå målet om en hållbar stadsutveckling. Den första av artikelns studier har granskat 229 vetenskapliga artiklar om förtätningens effekter. Den andra studien har granskat 59 svenska kommuners översiktsplaner och de planeringsmotiv, kopplat till förtätning, som finns här. Genom att granska vilka motiv svenska kommuner har i sin planering av förtätning och hur det överensstämmer med den vetenskapliga forskning

som finns på förtätningens effekter, syftar jämförelsen mellan de båda studierna till att hitta matchningar och mismatchningar mellan kommunal planering och empiriska bevis. Jämförelsens slutsats innebär att det råder en mycket stor diskrepans mellan de motiv för förtätning som finns i kommunernas översiktsplaner och det faktiska utfallet av förtätningens effekter.

2.3 Hållbar utveckling

Den idag vanligaste definitionen av hållbar utveckling kommer från rapporten Vår gemensamma framtid, även kallad Brundtlandrapporten, och innebär att *“[e]n hållbar utveckling tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjlighet att tillfredsställa sina behov.”* (World Commission on Environment and Development 1987 se Hedenus et al. 2018:27-8) Alltså i grunden ett hänsynstagande till både dagens liksom framtida generationers behov. I och med denna vedertagna definitionen av hållbar utveckling kommer uppsatsens arbete utgå härifrån, där målet för hållbar utveckling alltså innebär ett tillfredsställande av mänskliga behov. Vilka dessa behov är råder det, enligt Hedenus et al. (2018:28), däremot delade meningar om. En tolkning bland forskare är att det rör sig om saker vi behöver för att överleva, alltså grundläggande behov såsom mat, sömn och så vidare. Samtidigt menar Hedenius et al. (2018:28-30) att är det lätt att invända och hävda att människan därtill har ytterligare behov att tillfredsställa som inom behovsteori bland annat innebär mänskliga förutsättningar att kunna utvecklas, skapa idéer samt möjlighet till deltagande och frihet. Vilket innebär att utöver tillfredsställande av grundläggande behov behövs också fungerande samhällssystem som möjliggör mänsklig utveckling.

Även om målet med en hållbar utveckling utifrån Brundtlandrapporten handlar om att tillfredsställa mänskliga behov idag och i framtiden, bottnar definitionen i en kompromiss mellan den under senare delen av 1900-talet växande miljörörelsen och den, under samma tid, rådande utvecklings- tillika tillväxtrörelsen som fanns i samhället. Behovet av att balansera och hantera dessa rörelser ihop, istället för separat med alla dess inneboende motsättningar och konflikter, födde Brundtlands-definitionen om hållbar utveckling. Ur denna bakgrund och för möjligheten att uppnå målet med

hållbar utveckling, alltså att tillgodose människors behov, ställs krav på vissa fundamentala förutsättningar. I Brundtlandrapporten delas dessa förutsättningar upp i tre dimensioner; den ekologiska-, den ekonomiska- och den sociala hållbarhetsdimensionen. I stort handlar den ekologiska hållbarhetsdimensionen om hur naturliga system kan upprätthållas, vilka kan fortsätta förse och försörja oss människor med viktiga förnödenheter. Den ekonomiska dimensionen handlar å sin sida om hushållandet av viktiga resurser, vilka ska tillfredsställa mänskliga behov. Slutligen handlar de centrala delarna inom den sociala dimensionen om hälsa, sammanhang, fördelning av resurser, och om mänskliga rättigheter. Frånsett starka kopplingar mellan den ekologiska-, ekonomiska och den sociala dimensionen liksom att de tre på samma gång riskerar att hamna i konflikt med varandra (ibid.:20; 28-32; 38; 40; 43) är det en fördjupning inom den sociala hållbarhetsdimensionen som är föremålet för detta arbete.

2.3.1 Folkhälsa och social hållbarhet

Som redan nämnt kommer individuell hälsa och begreppet folkhälsa användas i analysarbetet för att försöka besvara forskningsfrågan om hur förtätning påverkar den sociala hållbarheten. Individuell hälsa och folkhälsa kommer i arbetet ses som synonymt med social hållbarhet och således utgöra en indikator på om förtätningen är socialt hållbar eller inte. Individuell hälsa och folkhälsa är således ett sätt för forskningsarbetet att undersöka social hållbarhet. Varför enbart hälsa valts som indikator på social hållbarhet i forskningsarbetet beror på den till synes stora avsaknaden av förtätningens effekter på individens hälsa och folkhälsan i svensk kommunal planering. För att undvika förvirring är det viktigt att nämna att social hållbarhet kan vara en massa saker. Som redan nämnt kan det handla om hälsa, mänskliga rättigheter, resursfördelning och så vidare. Ett annat sätt att se på social hållbarhet är att se nyss nämnda delar som mål eller medel för en hållbar utveckling och social hållbarhet istället *“som förutsättning för att kunna införa åtgärder, så att mänskliga behov kan tillgodoses.”* (ibid.:40) Utifrån detta perspektivet delar forskarna John Holmberg och Johan Larsson (se ibid.) upp social hållbarhet i horisontella- och vertikala sociala relationer. Horisontella relationer ska här ses som nätverk, vilka byggs upp av människor och organisationer och är starkt relaterat till det Robert Putnam (se ibid.) kallar socialt kapital. Putnam menar att väl utvecklade horisontella relationer ökar

graden av tillit i samhället och således det sociala kapitalet genom ett rikt föreningsliv och mötesplatser för människor. Vidare menar han att en hög grad av tillit mellan människor leder till ett ökat antal ömsesidiga samarbeten och lösningar, vilket helt enkelt har potential att gynna ett större antal människor. Med vertikala relationer menas det som vanligtvis kallas formella institutioner och tar sig ofta uttryck i byråkratier, innehållandes ett regelverk och en hierarkisk struktur så som exempelvis rättsväsende eller socialförsäkringssystem (ibid:41). Men som sagt kommer social hållbarhet i detta arbete relatera till aspekten av hälsa och i termer av folkhälsa.

Från att i början av 1900-talet beskriva den fysiska och andliga hälsan hos ett folk samt det allmänna hälsotillståndet bland ett lands individer har begreppet folkhälsa utvecklats och Världshälsoorganisationen (hädanefter WHO) definierar folkhälsa som ett:

“samlingsbegrepp för hela befolkningens hälsotillstånd, det tar hänsyn till såväl nivå som fördelning av hälsan. En god folkhälsa bör således innebära att hälsan är så jämlik fördelad som möjligt bland olika grupper i samhället.”

(WHO 2008 se Pellmer Wramner et al. 2017:15)

Det innebär att folkhälsa, utöver summan av hälsan bland samhällets individer, också handlar om den rådande hälsan mellan olika befolkningsgrupper. Läger vi till att folkhälsa idag innebär att ansvaret för hälsan hos befolkningen ligger på samhället (Pellmer Wramner et al. 2017:14-5), blir detta intressant vid arbetets undersökande av demokratiska beslutprocesser med medborgerlig delaktighet och involvering vid planering och beslutsfattande av förtätning i ett samhälle. Detta eftersom de beslutprocesser som finns i kommunal planering har potential att vara direkt kopplade till individers hälsa och folkhälsan genom grad av individers involvering och delaktighet i dessa beslutprocesser. Teorier om egenmakt och autonomi, även kallat och i det följande benämnt empowerment, kommer användas i analysarbetet och är här en mycket relevant faktor i det hälsofrämjande arbetet eftersom empowerment handlar om just ökad individuell makt genom bland annat delaktighet och involvering av massans individer (ibid.:18; 78).

Relevant för analysarbetet är innebörden av hälsa. Till skillnad från folkhälsa, som innebär ett medelvärde av flera personers hälsa, innebär hälsa den individuella hälsan

hos en samhällsinvånare. Relevant för detta arbete är begreppet hälsofrämjande arbete, vilket syftar till att förebygga sjukdom och främja hälsa. Utöver den traditionella definitionen, där hälsa innebär frånvaro av sjukdom, har begreppet inom folkhälsoarbetet idag en vidare mening och inbegriper även bland annat välbefinnande och en känsla av sammanhang. WHO definierar hälsa som *“ett tillstånd av fullständigt fysiskt psykiskt och socialt välbefinnande och ej blott frånvaron av sjukdom eller handikapp.”* (WHO 1948 se Pellmer Wramner et al. 2017:12) Dock har innebörden av hälsa förskjutits ytterligare från att vara ett mål i sig till att ses som en resurs för både individen och samhället, där hälsan har med sociala, fysiska och personliga resurser att göra (Pellmer Wramner et al. 2017:11-3, 15). Individens psykiska och sociala hälsa blir i detta hänseende vitalt för hur pass hållbart ett samhälle är.

2.3.2 Demokratisk beslutprocess och social hållbarhet

För att i en bredare och djupare kontext kunna undersöka människors hälsa kopplat till en utveckling av hållbara samhällen används teorier om empowerment och människors autonomi. Utöver redan nämnda koppling till teorier om folkhälsa kommer här teorier av Amartya Sen (2013) spela en viktig roll för att ge en bild av vad makten över individuella beslut innebär för människors hälsa. WHO belyser vikten av att kunna identifiera och realisera önskningar som två förutsättningar för att kunna uppleva god hälsa (WHO 1986 se Pellmer Wramner et al. 2017:18). I detta avseende och i forskningsarbetets analysarbete kring vem som har makten att besluta om ett område i Lund, eller ett område i vilken annan stad som helst, ska förtätas eller inte, kommer Amartya Sens frihetorienterade teori om social utveckling (Sen 2013) lyftas som en viktig och övergripande förutsättning till individuell hälsa, folkhälsa och således social hållbarhet.

Hållbar utveckling baseras enligt Sen (2013:10-1; 14-6; 18) på samhällets förmåga att förse dess individer med frihet liksom att stimulera individens inbyggda förmågor. Frihet att resonera sig fram till diverse saker och möjlighet samt tillåtelse för individen själv att bedöma och värdera vad som är viktigt för den, alltså en individuell möjlighet till fri vilja och ett fritt val. Därtill frihet att delta i samhällsdebatten och beslutsfattandet som rör ens egna liv. Sen menar att alla människor, utan undantag, har medfödda

förmågor, vilka behöver ges möjligheten att uttryckas och utvecklas. Om individer exempelvis har möjlighet till utbildning och chansen att göra egna val kommer denna frihet innebära en hållbar utveckling eftersom människan, över tid, har en inbyggd förmåga att leva så kallat hållbart bara möjligheten till det ges och underbyggs. Sammantaget menar Sen att en ökad grad av demokrati genom delaktighet bidrar till en hållbar utveckling. Detta eftersom när de vanliga människorna, eller den så kallade allmänheten, involveras och görs delaktig i de samhällsliga debatterna och det samhällsliga beslutsfattant leder det generellt till ett ökat socialt ansvarstagande med följden av ett ökat antal nöjda och tillfredsställda samhällsinvånare. Kopplat till planering kring och beslut om förtätning finns stor potential för individer att åtnjuta nämnda frihet liksom möjlighet till stimulering av inbyggda förmågor. Detta eftersom det i planerings- och beslutsprocess kring förtätning finns stor möjlighet att göra individer delaktiga samt vars delaktighet kan leda till att inneboende förmågor triggas, kommer till uttryck och således stimuleras.

2.4 Sammanfattning

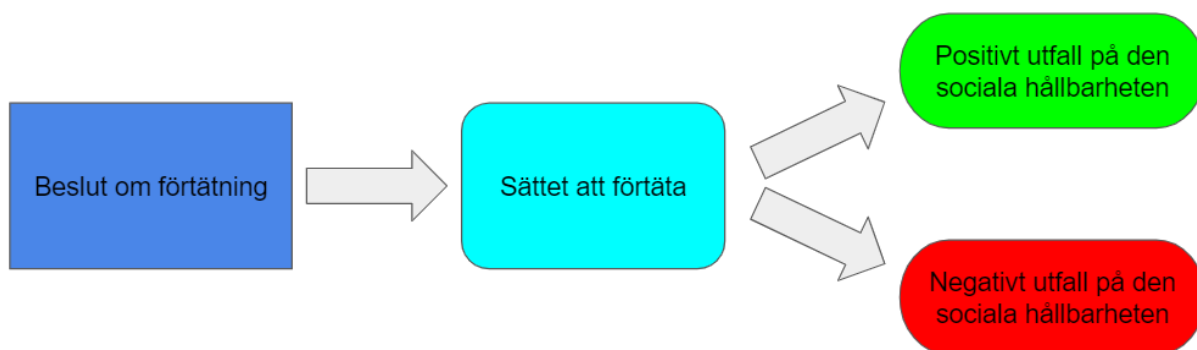
Utifrån denna litteraturgenomgång har ett antagande vuxit fram:

“Förtätning av staden har en övervägande negativ inverkan på den sociala hållbarheten. Detta då den individuella hälsan och folkhälsan påverkas negativt och majoriteten av individerna, som bor i de områden som är föremål för förtätningen, inte är de som bestämmer att området ska förtätas”

Antagandet bygger på att förtätningens effekter på den sociala hållbarheten stämmer dåligt överens med det som anses tillfredsställa våra mänskliga behov när det kommer sociala och individuella värden såsom bland annat trygghet, samhörighet och självbestämmande. För att förtätningen ska vara socialt hållbar går det att anta att den exempelvis behöver ta hänsyn till de individer som bor i staden och tillfredsställa nämnda sociala värden liksom andra värden relaterade till hälsa och välmående. På så vis kan folkhälsan förbättras, våra städer stärkas och möjligheten till hållbar stadsutveckling och hållbara städer görs möjlig. När det kommer till förtätning riskerar

handlandet och agerandet hos dagens kommuner att undergräva möjligheten till social hållbarhet och byggandet av hållbara samhällen. Flödesschemat (se Figur 2.1) illustrerar processen från det att (1) ett beslut tas om att förtäta ett specifikt område, följt av (2) själva utförandet av förtätningen och (3) ifall detta har en positiv eller negativ inverkan på den sociala hållbarheten. Hur förtätningen ska göras för att ha en positiv inverkan på den sociala hållbarheten är en svår, komplex och komplicerad fråga. Utifrån det teoretiska perspektivet kommer forskningsarbetets analysdel beröra samtliga rutor i flödesschemat även om fokus ligger på vilka effekter och påverkan förtätningen har på den sociala hållbarheten. 'Beslut om förtätning' kommer således relateras till hur det påverkar den sociala hållbarheten.

Figur 2.1: Flödesschemat beskriver förtätningsprocessen från beslut vidare till utförandet och avslutningsvis dess effekt på den sociala hållbarheten.

3 Metod

När det kom till val av strategi och metod för att samla in den data, vilken syftade till att besvara arbetets forskningsfrågor, föll detta val på en kombination- och triangulering av två kvalitativa datainsamlingsmetoder inom ramen av en fallstudie. Objektet för fallstudien blev Lund kommun, närmare bestämt Lunds kommunens lednings- och styrningsprocess kring förtätning. De för arbetet bäst passande datainsamlingsmetoderna ansågs vara intervju och dokumentanalys. För att skildra Lunds kommuns dialog kring förtätningens koppling till social hållbarhet och Lundabornas delaktighet vid beslut om förtätning i de områden där de bor, kommer fallstudien granska hur förtätning kopplat till hållbar utveckling och social hållbarhet framställs i Lunds kommuns ÖP samt genomföra intervjuer med politiker och

tjänstemän i Lunds kommun. Dessa intervjuer kommer kompletteras med en intervju av en förtätningsexpert som forskar på förtätning.

Valet av metoder föll på att de ansågs vara de mest lämpliga utifrån vad forskningsarbetet ämnade undersöka och besvara (Denscombe 2018:240-1). Intervjumetoden planerades att genomföras via en tvärsnittsstudie¹ (Jensen & Laurie 2016:12) med syftet att samla in data kring hur Lunds kommun jobbar med förtätning och vilken syn kommunen har på begreppet förtätning i förhållande till social hållbarhet. Objektet för intervjumetoden är tjänstemän och politiker i Lunds kommun, vilka arbetar med förtättningsfrågor och/eller frågor kopplat till social hållbarhet, samt en forskare på förtätning. Detta för att undersöka förhållandet mellan förtätning och social hållbarhet i Lunds kommun genom intervjufrågor relaterade till arbetets forskningsfrågor. Syftet med dokumentanalysen är likt intervjumetoden att samla in data kring hur Lunds kommun jobbar med förtätning och vilken syn kommunen har på begreppet förtätning i förhållande till social hållbarhet. Detta genom att undersöka Lunds kommuns ÖP.

3.1 Triangulering

Framför att enbart använda en datainsamlingsmetod finns flera fördelar med att blanda metoder (Denscombe 2018:234; Jensen & Laurie 2016:12), fördelar vilka arbetet syftar till att ta del av i och med valet av denna strategi. En första fördel är att användandet av triangulering kan öka forskningsfyndens träffsäkerhet. Triangulering kan användas för att belysa samma forskningsfråga som därigenom undersöks ur flera perspektiv, vilket ökar möjligheten att förstå det ämne som studeras ännu bättre. Strategin syftar alltså till att få ett bättre grepp om det som undersöks genom att se på det ur mer än en synvinkel. Resultatet från en metod kan även ställas mot resultatet från en annan använd metod och vice versa (Denscombe 2018:220-1; Morgan 2013 se Jensen & Laurie 2016:12-14), vilket bland annat görs i forskningsarbetet när det kommer till att utvärdera inställning i attityd till förtätning mellan intervjudatan och datan från dokumentanalysen. Ifall data från de olika forskningsmetoderna visar på mer eller mindre överensstämmande resultat

---

¹ Cross-sectional study (författarens översättning)

ökar det säkerheten i de gjorda fynden samtidigt som trovärdigheten inför resultatet höjs. En andra fördel med triangulering, som kan förbättra forskningens fynd, är att strategin kan ge en mer fullständig och komplett bild av det som studeras. De valda metoderna kan i detta fall komplettera varandra genom att de används för att besvara olika forskningsfrågor och/eller olika delar inom en specifik forskningsfråga (Denscombe 2018:220-1; Morgan 2013 se Jensen & Laurie 2016:12-14). Detta görs i forskningsarbetet då intervjudata från Lunds kommunrepresentanter (hädanefter KR) och data från dokumentanalysen sammantaget används för att nyansera Lunds kommuns bild av förhållandet mellan förtätningen och dess förhållande till den sociala hållbarheten. Kompletteringen bidrar till att styrkorna i metoderna kan nå olika mål och strävanden inom det övergripande forskningsprojektet. Därtill kan kombinerings av de olika perspektiven generera en mer övergripande bild än vad som annars skulle varit möjligt, jämfört med alternativet att enbart använda en metod. En tredje fördel med triangulering är att fynden från en metod kan användas för att skaffa fram information åt en annan metoden utan att metoderna tvunget behöver överlappa varandra. Detta genom att utveckla de fynd som gjorts tidigare i forskningsarbetet och således införa metoder sekventiellt. Syftet är här att effektivisera en annan metod till att göra fynd som annars kanske inte skulle ha gjorts. Effektivitet i och med detta komplementära samarbete mellan metoder, där mer än en metod länkas ihop, kan leda till att analysen utvecklas och att de bästa svaren från en specifik forskningsfråga fångas in (Denscombe 2018:220-1; 226; Morgan 2013 se Jensen & Laurie 2016:12-14).

Sammanfattningsvis kan trianguleringen, om strategin används rätt, generera en mer fullständig tolkning och maximera förståelsen av forskningsfrågorna (Valentine 2001:45-6). Arbetets övergripande strategi med en triangulering syftar till att bredda perspektivet inom det som undersöks, stärka träffsäkerheten hos de fynd som genereras kopplat till forskningsfrågorna samt stärka och effektivisera gjorda fynd i och med de två valda metoderna. Det övergripande syftet är att förse forskningsarbetet med bra förutsättningar för välgrundade analyser, något som i sin tur förväntas bidra till intressanta, givande och välgrundade slutsatser.

3.2 Fallstudie

I detta projektarbete valdes forskningsarbetet att ramas in genom en fallstudie som fokuserade på Lunds kommunens arbete med frågor rörande förtätning på övergripande lednings-, styrnings, och planeringsnivå och den här argumenterade relation som förtätning har på den sociala hållbarheten med fokus på hälsa. En av de stora styrkorna med att genomföra en fallstudie är att den oftast möjliggör flera forskningsmetoder, vilket ökar möjligheten till en helhetssyn (Denscombe 2018:85; 88). Inom detta forskningsarbete avser strategivalet av en fallstudie, inkluderat två kvalitativa datainsamlingsmetoder, att skapa en sådan helhetssyn med det övergripande målet att besvara samtliga forskningsfrågor på ett så heltäckande och förtroendeingivande sätt som möjligt, genom att forskningsmetoderna kompletterar och överlappar varandra.

Lunds kommun är Sveriges tolfte största kommun med nära 126.000 invånare (SCB 2020), vilket gör kommunen relativt stor och kan fungera väl för en fallstudies övergripande syfte *“att belysa det generella genom att titta på det specifika”* (Denscombe 2018:85). Fördelen i och med fallstudien är möjligheten att undersöka på djupet och därigenom generera värdefulla och unika insikter, vilka inte hade genererats via en undersökningsstrategi som försöker studera och täcka en större mängd enheter. Samtidigt går det här att ifrågasätta hur representativt det undersökta fallet är och trovärdigheten i om strategins resultat verkligen går att generalisera till andra liknande sammanhang utifrån ett enda undersökt fall (ibid.:85; 87; 97). Här förväntas de fynd som görs inom ramen för fallstudien vara direkt applicerbara på andra kommuner, vilka bedriver en liknande strategi kring förtätning som Lunds kommun gör. Detta utifrån att samhällsplaneringen ofta ser liknande ut mellan kommuner när det kommer till förtätning då grundläggande anledningar och målsättningar i och med förtätning ofta är gemensamma mellan kommuner (Boverket 2016:6-7).

3.3 Intervju

Intervju är den kvalitativa metod som använts i forskningsarbetet och som inom fallstudien generellt sett räknas till en av de viktigaste informationskällorna, då kärnan i

de flesta fallstudier lägger fokus på något som rör människor (Yin 2007:116-7; 119). Så också i detta forskningsarbete där det centrala i arbetet närmare bestämt handlar om förtätningens utfall och inverkan på den sociala hållbarheten med ett särskilt fokus på människors hälsa. I arbetet planerades fem semi-strukturerade intervjuer. En av intervjuerna var med en expert inom förtätning och övriga fyra var fördelat på två tjänstemän och två politiker i Lunds kommun, alla med ansvarsområden inom förtätning och/eller hållbar utveckling. Fördelen för forskningsarbetet och varför intervju ses som en så viktig informationskälla inom fallstudien vilar på möjligheten att intervju insatta och välinformerade experter och/eller nyckelpersoner om forskningsarbetets teman, med ett målinriktat fokus direkt på frågeställningarna inom fallstudien, vilket sammantaget kan ge värdefulla insikter och orsakssammanhang genom den intervjuades kunskaper, erfarenhet och infallsvinkel. En nackdelen är dock att dessa insikter och orsakssammanhang kan påverkas av vanliga skevheter hos de intervjuade såsom svårighet att uttrycka sig eller ge uttömmande svar kring sina erfarenheter och uppfattningar liksom av ett dåligt minne (Yin 2007:112; 116-7; 119), något som forskningsarbetet försöker motverka genom att utföra e-mailintervjuer (Denscombe 2018:289-290). Det blir ändå viktigt att jämföra intervjudata med data inhämtad från andra metoder (Yin 2007:112; 119), vilket arbetet gör via triangulering där intervjudata kommer ställas mot och jämföras med data insamlad genom arbetets dokumentanalys. Intervjumetoden ansågs lämplig för forskningsarbetet i och med komplexiteten i frågeställningen och behovet av att skapa en ingående förståelse för hur kommunen resonerar kring förtätning och vad man bygger sina beslut om förtätning utifrån (Denscombe 2018:268). Valet av att intervju en expert inom förtätning syftade till att ge en bild av det aktuella kunskapsläget inom området (ibid.:273). Expertens bidrag visade sig också ge en motvikt gentemot Lunds KR då dennes bidrag balanserade KR:s något ensidigt positiva argumentation kring förtätningens effekter på den sociala hållbarheten.

Via e-mail kontaktades samtliga intervjudeltagare varpå en dialog uppstod och intervjun genomfördes genom denna e-postdialog. Intervjuerna hölls mellan den 8 - 29 november. Syftet med intervjuerna är att ge infallsvinklar till samtliga forskningsfrågor. Tillvägagångssättet medförde en rad fördelar. Initialt reducerades intervjuareffekten via avsaknaden av direkt visuell kontakt under intervjuförloppet. Detta gav samtidigt forskningsarbetet en motsvarande nackdel då det inte gick att direkt verifiera den

intervjuades identitet eller den information som gavs (Denscombe 2018:288). Sannolikheten att någon skulle hackat e-mailadressen sågs som mycket liten. Samtidigt avsågs informationen bli verifierad då den, i och med arbetets triangulering, ställdes mot datan från dokumentanalysen. Detta undantaget data inhämtat från förtätningsexperten, vars svar dock skulle ställas mot teorier från forskning på förtätningens effekter. Mellan KR gavs också möjligheten att jämföra de specifika intervju svaren med varandra för att på detta sätt undersöka hur datan överensstämmer. Trovärdigheten i den givna informationen är därtill relativt hög då samtliga intervjuade är specialiserade experter och/eller nyckelpersoner inom det för intervjun föreliggande forskningsområdet. Ytterligare en fördel låg i möjligheten att undvika förlägenhet och minska känslan av obehag i och med eventuellt känsliga delar inom det som undersöktes via intervjufrågorna. Samtidigt gavs de intervjuade möjlighet att i lugn och ro reflektera över frågorna och svaren i och med tidsfördröjningen mellan de ställda frågorna och de givna svaren. Syftet med tillvägagångssättet var att den intervjuade skulle öppna sig. För att motverka att den intervjuade uttryckte sina svar kortare, än vad som eventuellt skulle ha varit fallet i en intervju ansikte mot ansikte (ibid.:278; 289-291), uttrycktes i e-mailkonversationen en önskan om att förse forskningsarbetet med utförliga svar och att de intervjuade därtill med fördel gärna vidareutvecklade de ställda frågorna. Dock finns en möjlighet att de intervjuade ändå håller tillbaka på sina svar dels av anledningen att de givna svaren kommer finnas i skriftligt dokumenterad form i och med e-mailintervjun, dels att de intervjuade vet att svaren kan komma att offentliggöras i ett examensarbete. En utmaning via det valda tillvägagångssättet av e-mailintervjuer skulle visa sig ligga i undersökningen av vilken ton och inställning intervju svaren har, vilket potentiellt varit enklare att undersöka vid intervjuer ansikte mot ansikte. Nu var det ändå relativt enkelt att undersöka tonen då frågorna bland annat var ställda för att undersöka positiva och negativa effekter av förtätning på den sociala hållbarheten (se Bilaga 1; Bilaga 2).

Viktigt var att ge de intervjuade möjlighet att vidareutveckla delar som de ansåg relevanta i sammanhanget men som inte fått utrymme att redogöras för genom de ställda frågorna (Denscombe 2018:284). Denna möjlighet gavs i samband med att frågebatteriet avslutades och nyttjades utav en av de fem intervjuade som poängterade att det är marknaden som bygger bostäder och inte kommunen vars uppgift är att planera för bebyggelse, förutom undantaget av det kommunala allmännyttiga

bostadsbolaget LKF AB som bygger bostäder men som drivs helt på affärsmässiga grunder (Politiker 1 2021). I och med frågeställningen genererades detta inspel som gav värdefull nyansering till kommunens tankar om sin egen roll relaterat till bostadsbyggande generellt och förtätning mer specifikt.

Som nämnt i delen 'Triangulering' ovan utgör intervjumetoden en del av projektets triangulering. Intervjuerna syftade till att dels spegla, dels komplettera datan från dokumentanalysen genom att bredda och nyansera den bild av förtätningens relation till social hållbarhet som dokumentanalysens data förväntades förse forskningsarbetet med. Därtill syftar metoden till att kasta ljus på den dokumenterade informationen kring förtätning för att eventuellt kunna finna svar här som annars skulle gått förbi vid analysen av datan från dokumentanalysen.

3.4 Dokumentanalys

I forskningsarbetets dokumentanalys användes ett styrdokument från Lunds kommun; kommunens översiktsplan. Genom praktik på kommunkontoret, och här arbete med hållbarhetsfrågor kopplat till kommunens övergripande ledning och styrning, fanns en relativt bra översikt kring vilka styrdokument som rörde dels förtätning, dels social hållbarhet och hållbar utveckling. För projektarbetets del sågs Lunds kommuns ÖP som extra relevant och särskilt viktig att analysera i förhållande till forskningsfrågornas inriktning på förtätning och dess utfall på social hållbarhet.

Det fanns en önskan att i forskningsarbetet även analysera kommunens styrdokumentet Program för social hållbarhet. Dock fanns det ingen dokumentation kring förtätning specifikt i detta program. Här kunde istället hållbarhetsmål, som inom programmet var kopplade till boende och närmiljö och demokrati användas i projektarbetets problematiserande del.

Genom en sökning via Lunds kommuns hemsida, på det för studien relevanta styrdokumentet, hittades detta styrdokument som planerades att användas i forskningsarbetet. Den lätta tillgängligheten var givetvis en stor fördel. Samtidigt

innebar dessa offentliga statspublikationers innehåll automatiskt en relativt stor trovärdighet eftersom de kan ses som både objektiva, fullständiga och uppdaterade (Denscombe:322; 325; 328).

Syftet med dokumentanalysen är att använda innehållet i dokumenten som stöd (ibid.:321) i skildringen av hur Lunds kommun resonerar och tänker i relation till arbetet med förtätning och dess relation till social hållbarhet. Metodens syfte är likt intervjumetoden att ge infallsvinklar till samtliga forskningsfrågor. En styrka med metoden, relaterat till forskningsfrågorna, är att den insamlade datan kan fungera för att uppdaga sådant som inte omedelbart framgår (ibid.), vilket också gjordes när det kom till att hitta målkonflikter mellan de tre hållbarhetsdimensionerna och uttolka vilka av dessa som får företräde i kommunen.

En reflektion gjordes kring utmaning att finna ut lämplig och relevant information för forskningsarbetet genom att bearbeta dokument som är framtagna för ett annat syfte än det inom ramen för till detta forskningsarbete (ibid.:339). Något som visade sig inte innebära något problem för arbetet då dess syfte var att utröna hur kommunen resonerar och argumenterar kring förtätning och dess relation till social hållbarhet. För att hitta de svar som eftersträvades gjordes en operationalisering (Jensen & Laurie 2016:10-1; 28) genom att formulera koder, vilka var tänkta fungera som utkristalliserade och kraftfulla informationsinhämtare. Detta tillvägagångssätt gjorde det lättare att inhämta relevant information från styrdokumentet.

Som del i projektets triangulering syftar dokumentanalysen till att spegla eller motsäga och därigenom bekräfta eller bestrida den insamlade intervjudatan. Datat från dokumentanalysen är också tänkt till att bredda intervjudatan. Allt för att skapa goda förutsättningar att fördjupa arbetets analyser samt utgöra ett bra stöd för välgrundade slutsatser.

3.5 Kodning och analys

3.5.1 Intervju

I första steget i kodningen flyttades svaren över till ett excelark. Här gjordes svaren från de intervjuade deltagarna mer grepp- och hanterbara genom att de bantades ner till korta kategoriseringar, vilka i nästa steg färglades i förhållande till tonen i svaret. Om förtätning beskrivs eller diskuterades positivt i förhållande till social hållbarhet markerades detta med grön färg, negativt med röd färg och var tonen neutral eller inte handlade om social hållbarhet markerades detta med ljusblå färg. Därefter jämfördes de olika sammanfattningarna och gemensamma koder togs fram där innebörden i svaren var detsamma alternativt mer eller mindre detsamma.

Själva analysen av intervjudatan delades in i två delar. Den första delen analyserade innehållet i datan mellan samtliga intervjuade deltagare för att skapa en bild av innehållet och upptäcka eventuellt förekommande mönster, likheter liksom skillnader i svar bland de intervjuade. Här sågs redan vid kodningen att det var stora skillnader i attityd till förtätning och dess effekter på den sociala hållbarheten mellan KR och förtätningsexperten. Härav fick dessa grupperingar analyseras som två åtskilda grupper. Detta även om förtätningsexperten enbart var en person med motiveringen att dennes svar senare skulle komma att bekräftas eller eventuellt falsifieras under analysdelen av forskningsprojektet när teorier från aktuell forskning ställs mot all insamlad data. I den andra analysdelen av intervjudatan jämfördes den insamlade intervjudatan med data som samlats in via dokumentanalysen. Detta med förhoppningen att både stärka de intervjuades svar samtidigt som datan från dokumentanalysen verifierades liksom breddades och således stärktes. Detta syftade till att ge säkerhet i att svaren inte var vilseledande eller felaktiga och generera en större samt mer nyanserad bild av tankesättet kring förtätningen i Lund och dess inverkan på den sociala hållbarheten. Detta innan denna bild ställdes mot och jämfördes med de teorier som forskningsarbetet ämnade använda i den analyserande delen av forskningsarbetet.

En fördel i tillvägagångssättet i och med metoden skulle eventuellt varit om det skrivits ut ett slutdatum när intervjusvaren senast skulle komma tillbaka. En påminnelse fick

skickas ut till tre deltagare, varpå besvarade frågor kom tillbaka samma dag från två av dessa tre intervjupersoner. Dessa svar var givande och användbara men för en av dessa två intervjupersoner var det tydligt att svaren skrivits under viss stress. Nu var denna intervjuperson föräldraledig och stress hade kanske inte gått att undvika oavsett i och med att personen valde att delta i intervjun även om det fanns begränsat med tid. Ett slutdatum hade eventuellt hjälpt de intervjuade att lättare planera när de skulle avsätta tid för att besvara frågorna och en påminnelse hade då kanske helt kunnat uteslutas alternativt fått skickas till färre deltagare. För den tredje intervjudeltagaren som mottog påminnelse besvarades inte denna och efter ytterligare tre dagar skickades en sista påminnelse som inte heller besvaras förrän efter analysen av datan var gjord. Datan från de tre övriga KR ansågs vara tillräckligt omfattande och uttömmande, genom dess överlappande, variation och samtidigt samstämmighet, för att förse forskningsarbetet med tillfredsställande intervjudata att analysera. Ingen ytterligare KR ansågs därför vara nödvändig att kontakta för intervju.

Eftersom de båda tjänstepersonerna liksom politikerna ombads besvara intervjufrågorna utifrån sina respektive roller i kommunen är deras svar därför också troligtvis utifrån deras respektive roller. Utifrån detta perspektiv kan sannolikheten tänkas vara stor att det i deras svar också råder partiskhet gentemot kommunens filosofi kring förtätning. Därtill kan de ha anammat kommunens argument kring förtätning med dess fördelar respektive nackdelar. Detta kan innebära en väldigt lik spegling mellan intervjudatan och dokumentanalysovdatan och därtill utan större nyanseringar. Förhoppningen är att intervjupersonerna till viss del går ur sina roller under besvarandet av intervjufrågorna och delger personliga åsikter och tankar kring förtätning och dess relation till social hållbarhet. Därtill att de nyanserar kommunens underliggande retorik kring förtätning som inte delges i de av kommunens styrdokument som forskningsarbetet ämnar undersöka.

Ovanstående besannades till stor del, vilket forskningsarbetets analysdel återkommer till. Det gavs överlag utförliga svar utav samtliga intervjudeltagare och svaren upplevdes generellt sett uttömmande inom alla ställda frågor. Detta gav forskningsarbetet mer eller mindre det dataunderlag som metoden och strategin förväntades ge, vilket gav bra underlag för arbetets analysdel och vidare bra förutsättningar för arbetets problematiserande del liksom slutresultat.

3.5.2 Dokumentanalys

Initialt gjordes en kodbok (se Tabell 3.1) utifrån projektarbetets forskningsfrågor och det arbetet syftade till att undersöka och besvara genom dokumentanalysen av Lunds kommuns ÖP. Först ut är att i analysen övergripande undersöka kommunens ton och inställning till förtätning i förhållande till social hållbarhet. Nästa steg i analysen är att mer specifikt granska innehållet i argumentationen kring förtätning i förhållande till social hållbarhet. En första del av kodningen skulle därför utgå från att i översiktsplanen hitta de delar eller stycken där förtätning förekommer och markera om tonen här var positiv, negativ alternativt neutral/ospecificerad i förhållande till förtätning och dess inverkan på den sociala hållbarheten. För att lägga till ytterligare en dimension till analysen kodades också om det funna stycket kring förtätning innebar en målkonflikt mellan sociala hållbarhetsmål och hållbarhetsmål från den ekologiska- alternativt ekonomiska hållbarhetsdimensionen.

Tabell 3.1: Kodbok för dokumentanalys.

Kodbok - Dokumentanalys

Koder	Definition:	Färgval:
Förtätning - Positivt	Positiv ton i <u>förhållade</u> till social hållbarhet	Grön
Förtätning - Negativt	Negativ ton i förhållande till social hållbarhet	Röd
Förtätning - Neutralt/Odefinierat	Neutral eller odefinierad ton	Ljusblå
Förtätning - Målkonflikt/Potentiell målkonflikt	Målkonflikt mellan hållbarhetsdimensioner i och med förtätning	Gul

Koderna från kodboken visade sig vara väldigt användbara i förhållande till Lunds kommuns ÖP och det forskningsarbetet ville analysera. Inför analysarbetet klistrades den kodade dokumentdatan från Lunds kommuns ÖP in i ett excelark och kategoriserades in under respektive kodningsrubrik för att således få en bättre och mer

övergripande översikt av datan. När datan från dokumnetanalysen hade kategoriserats in under respektive kod var förberedelserna inför analysarbetet klara.

Forskningsarbetets analysarbete utgick sedan från ovan beskrivna sammanställning för att analysera datan från dokumentanalysen och hitta förekommande mönster. Först gick varje stycke systematiskt igenom för att sammanställa vad det var man argumenterade kring.

Likt analysen av intervjudatan delades även denna del in i två delar. Den första delen analyserade innehållet i datan mellan samtliga delar hämtade från översiktsplanen för att skapa en bild av innehållet och upptäcka eventuellt förekommande mönster, likheter och/eller målkonflikter. Här kunde i princip samma sammanfattade kategoriseringar användas som användes vid analysen av intervjudatum. Skillnaden var att i vissa fall förekom här annorlunda argument än de som framkom i den insamlade intervjudatan med följden att det gjordes några nya sammanfattningar tillika kategoriseringar av dokumentdatan. I den andra analysdelen av datan från dokumentanalysen jämfördes den insamlade datan med data som samlats in via intervjumetoden för att få en samlad bild av synsättet kring förtätning i Lunds kommun kring dess inverkan på den sociala hållbarheten. Därefter jämfördes denna bild med och ställdes mot de teorier som forskningsarbetet ämnade använda under analysdelen.

När det kom till själva kodningen är det viktigt att delge att den gjordes utifrån min tolkning och val i vissa specifika sammanhang där en annan person eventuellt skulle gjort en annan tolkning. Relaterat till det låg det under kodningsarbetet en utmaning i att vissa delar av datan i Lunds kommuns ÖP var svår att kategorisera då dessa relevanta stycken i texten gick tvärs över flera koder. I kodningen och kategoriseringen fick dessa delar tillhöra samtliga koder som behandlades i respektive relevant stycke från Lunds kommuns ÖP. Detta ökade antalet kodningar samtidigt som det sammanlagda antalet delar eller stycken i Lunds kommuns ÖP, där förtätning avhandlades, givetvis förblev oförändrat i analysdelens resultatredovisning. Det ökade antalet kodningar kommer inte påverka resultatet signifikant märkbart på något vis då den övergripande tonen i översiktsplanen är mycket tydlig och lätt urskiljbar och det framförallt är analysen av innehållet som är det relevanta för forskningsarbetet.

I både intervjudatan och dokumentanalytdatan insamlades information om andra styrdokument i Lunds kommun som berörde förtätning. Vid en granskning av dessa tillförde de projektarbetet inget som Lunds kommuns ÖP inte kunde ge arbetet eftersom häri ingick det som även fanns i de andra styrdokumenterna. Även om projektarbetet slutligen enbart granskade ett dokument i sin dokumentanalys gav detta tillfredsställande data som kunde besvara samtliga forskningsfrågor som avsågs besvaras i och med metoden.

3.6 Forskningsetik

Inom de båda forskningsmetoderna sågs ett särskilt behov av att reflektera kring och ta hänsyn till vissa forskningsetiska infallsvinklar i och med intervjumetoden. Utifrån ett forskningsetiskt perspektiv var det viktigt att de som skulle intervjuas accepterade att deras svar skulle kunna vara med i ett forskningsprojekt. Då de intervjuade bevarade forskningsarbetets första e-mail, och gav sitt samtycke till att svara på intervjufrågor kopplat till ett examensarbete, godkände de samtidigt underförstått att deras svar kunde komma att användas i detta arbete (Denscombe 2018:267). För att ändå förtydliga att svaren skulle kunna komma att användas i forskningsarbetet skrevs detta bokstavligen ut i det uppföljande e-målet, innehållandes forskningsfrågorna som den intervjuade accepterat att besvara. Därutöver gavs utförligare information om forskningsarbetet tillsammans med information om att den intervjuades svar skulle hanteras konfidentiellt och att hen skulle vara anonym vid eventuell hänvisning till dennes svar i arbetet (Denscombe 2018:247-8; Valentine 2021:49-50). Undantag från detta tillvägagångssätt gjordes i intervjun med Tjänsteman 2 där den intervjuade fick e-mail nummer två direkt till sig, innehållandes alla forskningsetiska hänsynstaganden inklusive forskningsfrågorna. Detta eftersom dennes överordnade chef mottog forskningsarbetets första e-mail och hänvisade vidare till den som sågs bäst lämpad i arbetsgruppen att besvara forskningsfrågorna. Med detta tillvägagångssätt har samtliga personer blivit utförligt informerade om forskningsetiska hänsynstaganden och därefter godkänt sitt deltagande i forskningsprojektet (Denscombe 2018:446-50). Efter att intervjupersonerna besvarat forskningsfrågorna följdes det upp med ett uppriktigt tack inkluderat information om att de skulle få en sammanställning av forskningsarbetets slutsatser

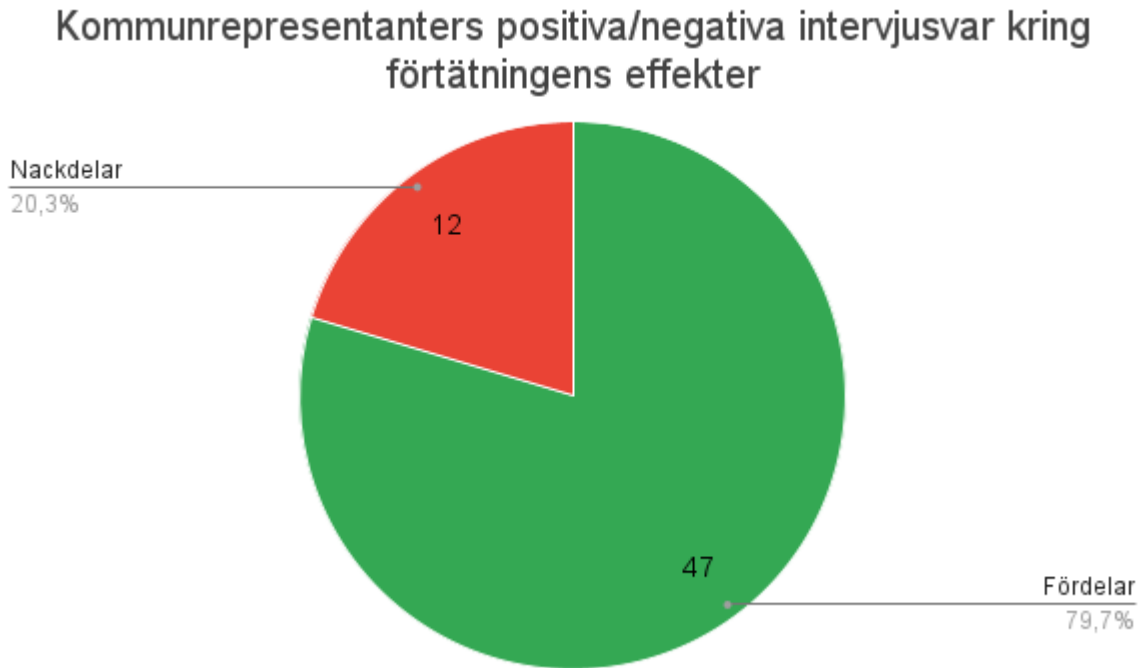
skickade till sig som tack för den tid de lagt ner med att besvara arbetets frågor (Valentine 2001:49). För dokumentanalysen sågs inga direkta behov av att vidta forskningsetiska åtgärder eftersom de styrdokument som skulle analyseras var allmänna och offentliga handlingar och ingen persons integritet skulle beröras i och med denna dokumentanalys. I övrigt har forskningsarbetet strävat efter att vidta ett övergripande forskningsetiskt ansvar genom att följa generella forskningsetiska riktlinjer och koder under arbetets gång (Denscombe 2018:436-46).

4 Fynd & Analys

4.1 Intervjuresultat

De fyra intervjuade personerna svarade tillsammans på 20 övergripande frågor rörande förtätning. Intervjudatan redogjorde sammantaget vid 48 tillfällen för fördelar med förtätning och vid 24 tillfällen för nackdelar med förtätning. Antalet fördelar liksom nackdelar var fördelade inom 19 stycken kategoriseringar vardera. Fördelningen mellan de tre KR och förtätningsexperten innebar att de tre KR redogjorde för 47 av de totalt 48 angivna fördelarna (se Tabell 4.1) medan förtätningsexperten redogjorde för en av dessa (se Tabell 4.2). Gällande de 24 beskrivna nackdelarna med förtätning i intervjudeltagarnas svar, redogjorde de tre KR för tolv av dessa och förtätningsexperten redogjorde likaså för tolv av dessa (se Tabell 4.3). De positivt beskrivna fördelarna från de tre KR föll inom de 19 kategoriseringarna av beskriva fördelar och förtätningsexpertens positiva svar likaså föll in bland dessa 19 kategoriseringar. Av de 19 kategoriseringar som beskrev nackdelar med förtätning kopplat till social hållbarhet stod de tre KR för sju av dessa medan förtätningsexperten svar redogjorde för tolv av dessa (se Tabell 4.4). Neutralt markerade svar rörde uteslutande beslutsprocessen kring förtätning liksom vem som bestämmer om hållbarhetsmål, undantaget vid ett tillfälle (när Politiker 1 svarade att beslutet av förtätning måste ske utifrån varje specifik plats förutsättningar).

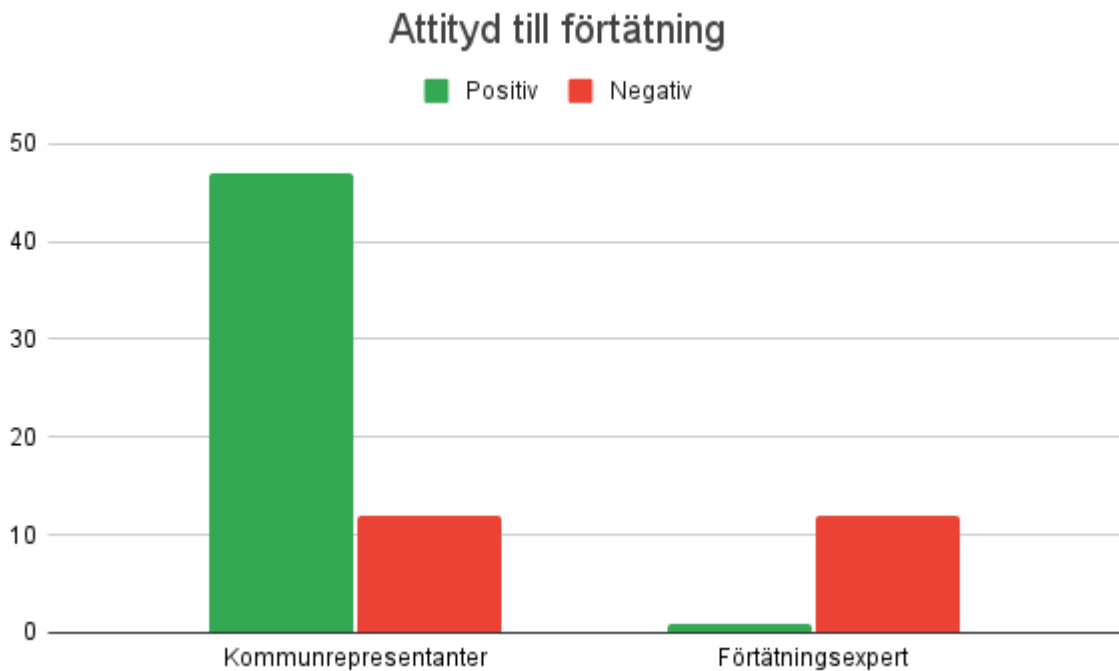
Tabell 4.1: Fördelning av positiva och negativa intervjusvar kopplat till förtätning givna av representanter från Lunds kommun.

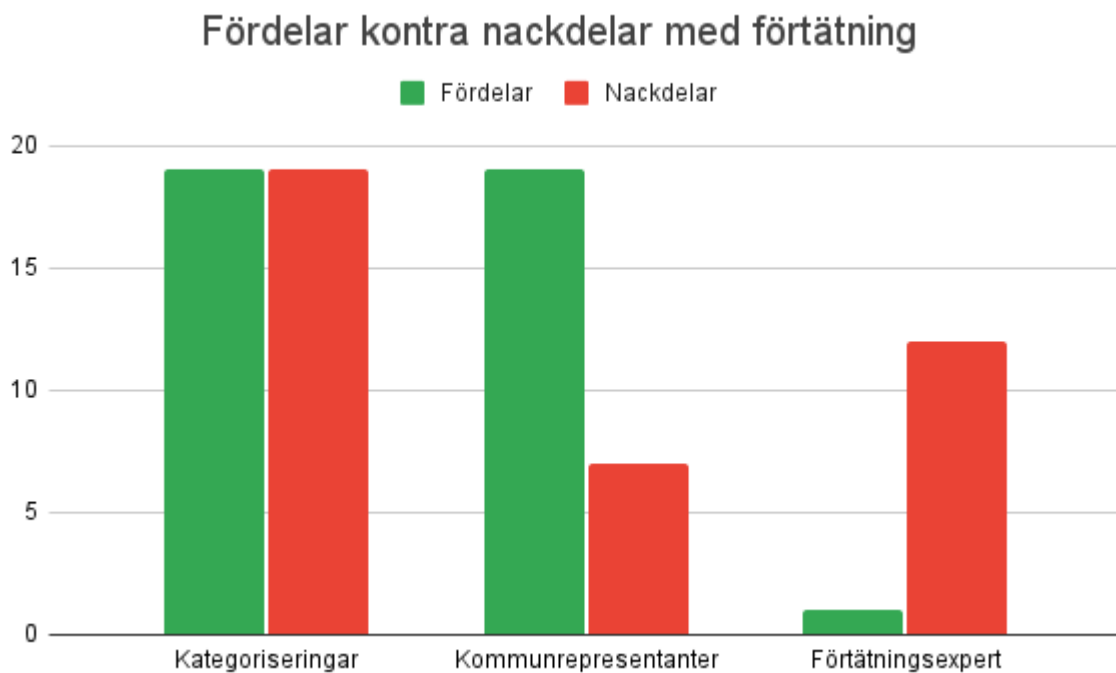
Tabell 4.2: Fördelning av positiva och negativa intervjusvar kopplat till förtätning givna av en förtätningsexpert.

Tabell 4.3: Intervjudeltagares attityd och inställning till förtätning.

Tabell 4.4: Kategoriseringar av intervjudeltagares beskrivna för- respektive nackdelar med förtätning och antalet av dessa beskrivningar inom de två grupperingarna "Kommunrepresentanter" respektive "Förtätningsexpert".

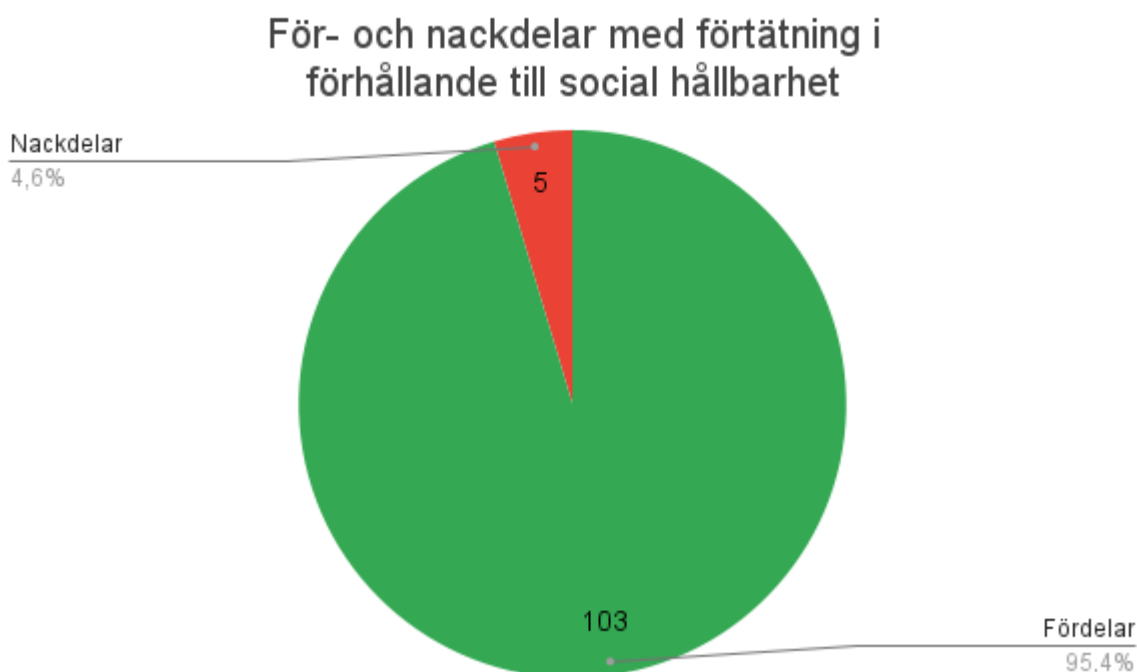

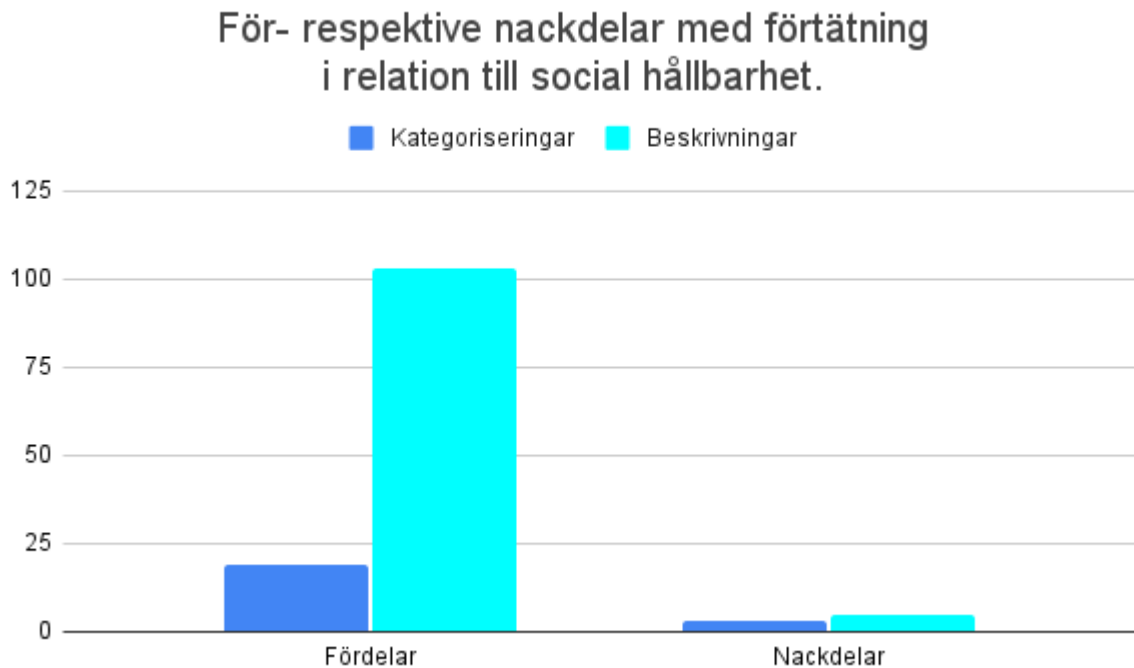
4.2 Resultat från dokumentanalys

Datan från dokumentanalysen bestod av totalt 43 delar eller stycken från Lunds kommuns ÖP som berörde förtätning. Resultatet från den övergripande undersökningen av kommunens ton och inställning till förtätning i förhållande till social hållbarhet är som följer. Inom 29 av de kodade styckena hittades totalt 103 positivt beskrivna kopplingar mellan förtätning och social hållbarhet fördelade inom 19 olika kategorier. Beskrivningar av negativa konsekvenser med förtätning hittades inom fem av de kodade styckena och var fem till antalet, fördelade inom tre kategorier (se Tabell 4.5 & Tabell 4.6). Inom den extra dimensionen kring målkonflikter som dokumentanalysen undersökte, hittades inom de kodade styckena elva målkonflikter mellan social hållbarhet och någon av ekologisk- eller ekonomisk hållbarhet. Dessa var fördelade inom fyra olika kategorier. Vid nio tillfällen inom de 43 kodade styckena från Lunds kommuns ÖP hittades neutrala och/eller ospecificerade beskrivningar kring förtätning. Beskrivningar som bland annat berör kommunens hanteringen av byggherrar eller att Lunds kommuns ÖP behöver göra avvägningar mellan olika intressen när staden växer genom förtätning.

Tabell 4.5: Beskrivna för- och nackdelar med förtätning i förhållande till social hållbarhet i Lunds kommuns översiktsplan.

Tabell 4.6: Inkategoriserade beskrivningar av för- respektive nackdelar med förtätning i relation till social hållbarhet. Hämtade från Lunds kommuns översiktsplan.

4.3 Förtätning och kommunal samhällsplanering i Lunds kommun

4.3.1 Inställning och ton till förtätning

Rent övergripande är det mest slående från intervjudatan och datan från dokumentanalysen den skillnad i attityd gentemot förtätningen som finns hos Lunds KR och i Lunds kommuns ÖP kontra hos förtätningsexperten och den forskning som finns på förtätningens effekter (Berghauser Pont et al. 2021). En annan intressant observation från projektarbetets intervjusvar är det faktum att ingen av de negativt beskrivna effekterna av förtätning från KR och förtätningsexperten överlappande varandra, det vill säga de intervjusvar som berörde förtätningens nackdelar var totalt olika mellan KR och förtätningsexperten. Denna skillnad skildras också till stor del i diskrepansen mellan Lunds kommuns övergripande bild av förtätningens utfall, utkristalliserad genom dokumentanalysen av kommunens ÖP och intervjuer med KR, och det empiriska resultat på förtätningens effekter som forskning visar (ibid.). Denna stora skillnad i negativt beskrivet utfall av förtätning tillsammans med skillnaden i attityd till förtätning, mellan Lunds kommun och förtätningsexperten liksom forskning på

förtätningens effekter, tyder på att de båda grupperingarna har väldigt olika syn på kopplingen mellan förtätning och social hållbarhet liksom vilka negativa effekter förtätningen har eller kan ha på den sociala hållbarheten. Medan KR:s medelvärde landar på knappt 80 % positiva och drygt 20 % negativa svar per person (se Tabell 4.1) landar förtätningsexperten på nästan helt omvända siffror med knappt 8 % positiva och drygt 92 % negativa svar (se Tabell 4.2). Attityden i Lunds kommuns ÖP kring förtätning kan sägas överensstämma med KR:s inställning och attityd till mycket stor del även om ÖP är än mer positiv till förtätning och har drygt 95 % positiva uttalanden och knappt 5% negativa uttalanden kring förtätning (se Tabell 4.5). Nu var frågorna till intervjupersonerna riktade för att även belysa nackdelar med förtätning, varför detta kan vara en orsak till att KR till synes inte var fullt ut lika positiva till förtätning som kommunens ÖP är.

När resultaten analyseras och jämförs med forskning på förtätningens effekter är det tydligt att förtätningsexperten lägger mer vikt på social hållbarhet än vad Lunds kommun gör via sina KR och i sin ÖP. Forskning av Berghauser Pont et al. (2021:368-9; 382; 389-90; 393) visar samtidigt att svenska kommuners planeringsstrategier till stora delar inte överensstämmer med vetenskapliga observationer och fynd kring förtätningens effekter. Kommunernas översiktsplaner tenderar att vara mer positiva till vad förtätning kan bidra med, i fråga om social hållbarhet och hållbar stadsutveckling, än vad det finns vetenskapliga belägg och motivering för. Genomsnittligt ligger svenska kommunernas översiktsplaner på medelvärdet av 76% positiva uttalanden om förtätning. Gällande de sociala effekterna av förtätning omnämns dessa till största del på ett positivt sätt även om Berghauser Pont et al.:s forskning visar att det sociala hälsoeffekterna av förtätning är mer negativa än positiva. Rent övergripande visar denna forskning att förtätning har övervägande positiva effekter när det kommer till hårda värden såsom ekonomi- och transportrelaterade frågor liksom inom vissa frågor relaterade till offentlig infrastruktur som exempelvis vägar, avloppssystem och energieffektivitet. Inom dessa områden stämmer således kommuners argumentation och motiveringar för förtätning överlag relativt bra mot vad forskning visar. Däremot när det kommer till mjuka värden såsom exempelvis sociala förhållanden och individers hälsa visar denna forskning att förtätningen i motsatt riktning övervägande genererar negativa effekter, vilket stämmer mycket dåligt överens med den argumentation och de motiveringar för förtätning som

finns i kommunernas översiktsplaner kopplat till dessa mjuka värden, så även i Lunds kommun.

4.3.2 Ökade bullernivåer och försämrade luftkvalitet

Ett sätt att visa på problematiken vad gäller skillnaden i Lunds kommuns argumentation kring förtätning och den forskning som finns är att börja titta på en negativt uttalad konsekvens av förtätningen på den sociala hållbarheten, vilken också är den allra mest förekommande negativa uttalandet kring förtätningens effekter i kommuners översiktsplaner. Det handlar om hälsoargumentet att förtätning leder till buller och luftföroreningar, vilka är dåliga för den sociala hållbarheten (ibid.:390). I projektarbetets intervjuer förekom detta argument bland Lunds KR tre gånger av de sammanlagt tolv negativa uttalandena. Följande två uttalanden av Tjänsteperson 1 följt av Tjänsteperson 2 illustrerar detta:

“Hus behöver också vägar som skapar buller och luftföroreningar i närheten av där människor bor”

“Förtätning kan öka risk för buller, dålig luftkvalitet och värmeöar, vilket är negativt”

I Lunds kommuns ÖP går det att relatera till förtätningens effekter på ökade bullernivåer och luftföroreningar vid ett tillfälle när man uttalar sig kring att det ökade antalet invånare i staden kommer generera motsvarande ökning av bullernivåerna och en försämrade luftkvalitet, så länge bilflottan inte till största del består av eldrivna bilar (Lunds kommun 2018:40).

Sammantaget var ökade bullernivåer och försämrade luftkvalitet det mest förekommande uttalandet av förtätningens negativa effekter utav Lunds KR (tillsammans med färre grönytor) och argumentet utgör 87 % av alla negativa uttalanden om förtätningens hälsoeffekter i kommuners översiktsplaner (Berghauser Pont et al. 2021:390).

Berghauser Pont et al. (2021:387-8; 392) trycker på det faktum är att det gjorts väldigt lite forskning på förtätningens effekter på bullernivåer och luftkvalitet, vilket rent krasst betyder att det saknas belägg via forskning som styrker ett sådant uttalande. Det som

däremot går att hävda med stöd via belägg från forskning är att förtätningen har positiva effekter på individers hälsa när det kommer till att aktivera stadsinvånare till att gå mer, vilket i sin tur genererar ett minskat BMI och hälsoproblem relaterade till övervikt.

Denna positiva hälsoeffekt på den sociala hållbarheten diskuteras det i princip ingenting om i kommuners översiktsplaner som istället och konstigt nog, när det kommer till hälsoeffekter, nästan uteslutande avhandlar argument kring negativa effekter genom just ökade luftföroreningar och bullernivåer (ibid.:387-8; 392). Värt att tillägga i sammanhanget är att förtätningen överlag enbart genererar mer gående som är funktionell och ändamålsenlig. För att stadsinvånare ska motiveras till att gå mer i rekreationssyfte krävs en mer blandad markanvändning än vad förtätning vanligtvis innebär (Chaix et al. 2017; Forsyth et al. 2007; Frank et al. 2004 se Berghauer Pont et al. 2021:377:8).

Det går givetvis att fundera kring hur en förtätning skulle kunna se ut som även stimulerar till rekreativ ändamålsenlig promenering och hur detta i sin tur skulle spela in på den individuella hälsan och folkhälsan i stort? Som redan sagt förekommer negativa hälsorelaterade argumentet med ökade bullernivåer och försämrad luftkvalitet både bland Lunds KR och i kommunens ÖP. Samtidigt saknas det helt argument för den nyss nämnda positiva hälsoeffekten med individers ökade motion och minskade överviktsproblematik i förtätade städer och områden. Via de två nyss nämnda utfallen på den sociala hållbarheten av förtätning, det vill säga ökade bullernivåer tillsammans med försämrad luftkvalitet samt ökad vardagsmotion tillsammans med minskad övervikt, blir diskrepansen tydlig mellan kommuners dialog kring förtätningens effekter på den sociala hållbarheten och vad det faktiskt är forskat på liksom vad denna forskning visar.

En fundering som börjar växa fram är vad kommuners argument egentligen grundar sig på och varför man förmedlar negativ argumentation som inte går att bevisa samtidigt som man bortser från att redogöra för positiva förtätningseffekter där det finns vetenskapligt stöd? Den mest uppenbara förklaringen bör vara att man inte är insatt i den forskning som finns. I projektarbetets intervju svar på frågan hur det bestäms att det ska förtätas i Lunds kommun (se bilaga 2) gav förtätningsexperten svaret att beslutet från kommunens sida att förtäta bottnar i fyra delar. Den första handlar om nytraditionalistisk kritik, som etablerades på 70-talet och blev norm på 00-talet, där man

ifrågasätter överflödiga och bortslösade offentliga ytor. Den andra delen handlar om kommunal ekonomi och att denna stärks genom att förtätningen innebär intäkter och mindre underhållskostnader när kommunalägd mark privatiseras för att förtätas på. De sista två delarna överlappar varandra och rör sig om kommunala villfarelser, dels *“[v]illfarelse om att detta skapar attraktiva bostadsområden eller mer levande/trygga stadsdelar”* dels *“[v]illfarelse att förtäta redan täta stadsdelar ger stora hållbarhetseffekter.”* (Förtätningsexpert 2021)

4.3.3 Ökad social interaktion och trygghet?

Som vi redan börjat ana och ska se i det följande verkar förtätningsexpertens valda uttryck av “kommunala villfarelser” vara relativt väl träffande samtidigt som dennes uttrycka negativa konsekvenser av förtätning ska visa sig vara stödda av vetenskaplig forskning på området. För när det kommer till hållbarhetseffekter av förtätning kan man påstå att dessa i allra högsta grad är relativa och övervägande negativa sett till mänskliga behov och välmående. Som redan nämnt visar Berghauer Pont et al.:s forskning (2021:378; 390; 392-3) att det förekommer positiva förtätningseffekter framförallt på transport och ekonomirelaterade frågor och andra hårda värden. När det kommer till mer mjuka värden som har med social hållbarhet att göra innebär förtätningen tvärtom en klart övervägande negativ påverkan. Den största diskrepansen mellan kommunala planeringsmotiv för förtätning och vetenskapliga observationer, där positiva kommunala förtätningargument avviker från faktiskt bevisat utfall, finns inom området sociala effekter, närmare bestämt social interaktion och kriminalitet inkluderat upplevd trygghet. Detta forskningsarbetets resultat visar också att detta är ett sammanlänkat område eller kategori som berörs flitigt i Lunds kommuns ÖP och även förekommer bland KR:s intervjuvar. Både Lunds kommuns ÖP och Lunds KR beskriver nämligen förtätningens “enormt” positiva inverkan på den sociala interaktionen mellan människor samt dess effekt på den ökade tryggheten bland stadens invånare. I ÖP står det exempelvis på ett ställe:

“Genom förtätning ges möjligheten att stärka mötesplatser och stadslivet, att bygga bort barriärer [...] Att blanda olika bostadstyper, arbetsplatser, kultur och andra samhällsfunktioner genom förtätning i ett och samma område kan skapa mer

livskraftiga offentliga rum, en trygghet och sammanhållning samt stärkta möjligheter till möten.” (Lunds kommun 2018:23)

Vidare på frågan om hållbarhetsmål kopplat till förtätning (se Bilaga 1) hänvisar både Tjänsteperson 1 och Tjänsteperson 2 i sina intervjusvar till delmål 5.4 i kommunens program för social hållbarhet, där det står: *“I Lund ska stadsplaneringen sträva mot att skapa en blandad och jämlik kommun, med inkluderande platser för möten, aktivitet och rekreation med hög trygghet.”* (Lunds kommun 2020:16) Sammantaget menar Lunds kommun att förtätning leder till stärkta mötesplatser, bortbyggande av barriärer, sammanhållning mellan människor, stärkta möjligheter till möten på inkluderande platser och hög trygghet. Utan undantag i både Lunds kommuns ÖP och bland Lunds KR redogörs det positivt för förtätningens effekter på den sociala interaktionen och i mycket positiv ton hävdas det till att tryggheten ökar i och med förtätning i staden (Lunds kommun 2018). Jämfört med den forskning som finns visar det att Lunds kommun och dess KR inte är insatta i eller har förståelse för de risker som finns med förtätning på den sociala hållbarheten inom berörda område. Något som inte bara gäller Lunds kommun utan förekommer övergripande i alla svenska kommuner som (Berghauser Pont et al. 2021:387) studerat, vilka alla har en mycket stark övertygelse om att förtätningen ska leda till stärkta möjligheter för social interaktion och möten mellan människor. Detta medan forskning visar att social interaktion primärt påverkas negativt av förtätning. För även om det går att anta att det bör vara lättare att interagera för människor som lever närmare varandra finns starka belägg för att motsatsen faktiskt är det som blir effekten vid förtätning. Exempelvis när det kommer till hur ofta en person pratar med eller hälsar på sina närmaste grannar så tenderar det att minska desto med ett område förtätas (Brueckner & Largey 2008; Jun & Hur 2015; Nguyen 2010 se Berghauser Pont et al. 2021:387). Därtill vad gäller social interaktion generellt, gemenskap mellan människor liksom den upplevda känslan av trygghet, säkerhet och stabilitet kan tilläggas att förtätning inte bidrar till detta (Dempsey et al. 2012 se Berghauser Pont et al. 2021:387). Tvärtom finns belägg för en korrelation mellan ökad kriminalitet ju mer det förtätas då en ökning i befolkningstätheten samtidigt leder till ökad kriminalitet (Dave 2011; Iwata & Managi 2016; Lin & Yang 2006 Berghauser Pont et al. 2021:387).

För att förstå förtätningen i en bredare kontext kan vi ta ett målande exempel som i allra högsta grad även speglar inställningen till förtätning i Lund Kommun och inställningen till förtätning generellt bland svenska kommuner. I Lunds kommuns grannkommun Malmö Stad (Sydsvenskan 2021; Dagens nyheter 2021) finns i miljonprogramsområdet Bellevuegården idag kriminalitet i form av bland annat narkotikaförsäljning och skjutningar. I Malmö stads detaljplan för området är lösningen förtätning för att motverka kriminaliteten och öka tryggheten. Genom att förtäta och därigenom bygga fler hus ska området göras tryggare för dem som bor där och kommunens tjänstemän hänvisar till forskning som de menar styrker detta. Men kritik lyfts mot förtätning och metoden ifrågasätts starkt av bland annat av Johan Pries, kulturgeograf och själv forskare på förtätning, som är skeptisk till hur både Malmö stad, Lunds kommun och kommuner generellt motiverar sin förtätning och hänvisar istället till en övertro hos kommuner på förtätningens förtjänster:

“Det finns en övertro på att man kan lösa sociala problem genom att förändra rummet. Och det är ju bekvämt. Nu gör vi något så syns det att något händer. Men om det händer till exempel kriminella saker, måste man konfrontera de sakerna, lösningen är inte nödvändigtvis mer hus.” (Sydsvenskan 2021)

Precis som Lunds kommun vill Malmös kommunpolitiker bygga och utveckla staden med förtätning som medel för att ta bort barriärer och minska segregationen samt öka tryggheten (Dagens nyheter 2021). Men som tidigare beskrivet finns det forskning som tydligt visar att förtätning tvärtom minskar social samvaro, ökar kriminalitet och således bidrar till minskad trygghet (Berghauer Pont et al. 2021).

4.3.4 Prioritering mellan hållbarhetsmål

Vad vi sett är att förtätning inte är så positiv för den sociala hållbarheten som varken Lunds kommun eller kommuner generellt sett tror att den är. Det råder nämligen stor diskrepans mellan de planeringsmotiv som kommuner ger och den forskning som finns på förtätningens inverkan på den sociala hållbarheten, så också i den forskning som detta forskningsprojekt genomfört. En stor fråga återstår och den handlar om var denna bild av förtätning har sin upprinnelse. Detta ligger dock utanför detta arbete även om vi

häri fått vissa indikationer från den intervjuade förtäringsexperten och i det följande ska försöka förstå en liten del av filosofin kring förtätningens ideal i Lunds kommun genom att undersöka prioriteringen bland kommunens hållbarhetsmål, det vill säga vad Lunds kommun värdesätter?

Intressant att notera är att nämnda diskrepans inte bara finns mellan kommunala planeringsmotiv för förtätning och forskning på förtätningens effekter utan att det också finns diskrepans och direkta motsägelser inom kommunala styrdokument i Lunds kommun, vilka ligger till grund för kommunens planeringsvisioner kring social hållbarhet relaterat till förtätning. En intern motsägelse i kommunen är att dess program för social hållbarhet mycket tydligt säger att utgångspunkten för social hållbarhet handlar om fysiska miljöer med goda boendemiljöer *“fria från hälsoskadliga faktorer som buller och dålig luftkvalitet.”* (Lunds kommun 2020:15)

I hållbarhetsmål 5.6 står det:

“I Lunds kommun ska inte kommuninvånarna utsättas för hälsoskadliga ämnen, luftpartiklar, buller eller strålning.” (ibid.:16)

I kommunens ÖP framgår, också tydligt, att *“[[f]örtätning är huvudinriktningen”* (Lunds kommun 2018:24) för att kunna bygga hållbart när staden växer. Detta samtidigt som man också konstaterar att förtätningen leder till just ökade bullernivåer och försämrad luftkvalité (Lunds kommun 2018:3; 24; 40). Även om det i dagsläget inte finns forskning som stöder att förtätningen bidrar till ökade bullernivåer och försämrad luftkvalitet säger kommunens styrdokument emot varandra. Här går det att ifrågasätta vilken vikt man faktiskt lägger på den sociala hållbarheten i förhållande till andra hållbarhetsmål eftersom man i ett styrdokument lyfter fram faktorer viktiga för den sociala hållbarheten medan man i ett annat styrdokument lyfter ett planeringsideal som huvudinriktning, vilket man i kommunen tror har en direkt negativ effekt på samhällsinvånarnas hälsa tillika den sociala hållbarheten.

Vidare finns en omedveten motsägelse i kommunens program för social hållbarhet och kommunens förtätningensideal, det vill säga att en hållbar stadsutveckling, innehållandes en social hållbarhet, innebär goda boendemiljöer med bostäder för återhämtning, vila

och rekreation samt med tillgång till grönområden och miljöer *“som stimulerar till möten och sociala sammanhang [vilka] skapar [...] förutsättningar för en ökad upplevd trygghet.”* (Lunds kommun 2020:15) Nu vet vi att Lunds kommuns huvudinriktning med förtätning inte genererar denna goda boendemiljö som programmet för social hållbarhet menar krävs för en social hållbarhet och hållbar stadsutveckling. Frågan är vad kommunen gör när de får ökad förståelse för förtätningens faktiska effekter, framför de omedvetet vilseledande argument de nu använder sig av. Kommer man även här bortse från förtätningens negativa effekter på människors hälsa och fortsätta samhällsplanera utifrån idealet att förtäta, även om man då vet att det är dåligt för social interaktion och -samvaro liksom människors upplevda trygghet?

Det mest förekommande positiva förtättningsargument från KR, tillsammans med *“skapar blandad bebyggelse/bredare bostadsutbud”* och *“förbättrad kollektivtrafik”*, är att förtätningen besparar jordbruksmarken. Även om Politiker 1 uttrycker förtätningen vara positiv för bevarandet och besparandet av jordbruksmark vid tre tillfällen, exempelvis *“[f]ör att både tillgodose behovet av nya bostäder och undvika byggande på jordbruksmark så behöver vi förtäta”*, menar denne samtidigt att tillvägagångssättet kan utgöra en potentiell målkonflikt mellan den sociala- och ekologiska hållbarheten:

“Att förtäta alltför aggressivt menar jag kan ha en negativ påverkan på den sociala hållbarheten, då det skulle kunna få negativa konsekvenser för boendemiljön. Å andra sidan är Lund stad omgivet av jordbruksmark av hög klass, vilket skapar en potentiell målkonflikt.” (Politiker 1 2021)

Denna politiker delger således kommunens argument gällande besparande av jordbruksmark genom förtätning i sina svar men lyfter samtidigt en privat reflektion där denne ser en potentiell negativ konsekvens av detta tillvägagångssätt. I kommunens ÖP finns inget som antyder att man ser eller tar höjd för att tillvägagångssättet skulle kunna vara negativt för den sociala hållbarheten, enbart att man ser besparandet av jordbruksmark genom förtätning som en förutsättning för det man kallar en hållbar stadsutveckling. Att hushålla med den *“goda jorden”* är

“[e]n central utgångspunkt som stadsutvecklingen i Lunds kommun måste förhålla sig till [...] Att ny bebyggelse ska komma till genom förtätning är därför översiktsplanens övergripande inriktning.” (Lunds kommun 2018:23)

Vidare så ska kommunen *“främst växa genom förtätning i en sammanhållen och resurseffektiv bebyggelsestruktur där jordbruksmarken så långt som möjligt bevaras.”* (ibid.:17)

Detta eftersom man ser förtätning som

“en nödvändig stadsutvecklingsstrategi för att spara jordbruksmarken och nå ett sammanhållet och resurseffektivt samhälle. [...] Målet med förtätningen är att hushålla med mark och resurser samtidigt som det skapas socialt och ekonomiskt hållbara stadsmiljöer som är attraktiva, gröna och känns trygga för vår och framtida generationer.” (Lunds kommun 2018:23)

Utan att vi här repeterar oss mer än nödvändigt får tidigare uttalade diskrepans, mellan den forskning som finns på förtätningens effekter och ovan motiv att förtäta, tala för sig själv tillsammans med Politiker 1 privata reflektion om risker för den sociala hållbarheten i och med potentiella målkonflikter.

Vad vi sett är att de målkonflikter mellan hållbarhetsmål som det rådande förtätningssidealet verkar botten i inom Lunds kommun förefaller vara relativt ogynnsamt för den sociala hållbarheten. Ett uttalande av Tjänstepersonal 1 är intressant i sammanhanget där denna påpekar att

“[m]ålet att ta fram bostäder går före allt (enligt min uppfattning). Jag tror inte att den sociala aspekten har vägt särskilt tyngt förutom då om man kopplar bostadsmålen till människors behov av en bostad”

I sammanhanget är det också värt att titta på de målkonflikter förtätningsexperten lyfter och som tillsammans med de villfarelser, denne menar att kommunal förtättningsplanering baseras på i Lunds kommun och generellt i kommunal planering, kommer leda helt motsatta resultat mot vad den kommunala förhoppningen är:

“Målkonflikten är framförallt mellan boende vars utemiljö försämras radikalt och som rvingas leva med mångåriga störningar och bostadsförsörjning. Vidare kan man se en konflikt mellan dessa de facto försämringar som säljs in om trygghets/attraktivitetshöjande insatser och en överordnad nyliberal idé om att attrahera human kapital till städer genom den byggda miljön, vad som händer är att ok bostadsområden som hade mått bra av lite upprustning och boendeinflytande görs om till framtida slumområden som ingen vill bo i” (Förtätningsexpert 2021).

4.3.5 Demokratisk beslutsprocess och social hållbarhet

I projektarbetets intervjudel ställdes frågan *“Vem bestämmer om ett område i Lunds kommun ska förtätas eller inte? Hur bestäms det?”* (se Bilaga 1), varpå Politiker 1 svarade att *“[d]et bestäms [...] dels i styrdokument som översiktsplanen, men på lägre nivå i detaljplaner. Det är vår byggnadsnämnd som hanterar detta i första hand. Översiktsplanen beslutas av kommunfullmäktige.”* Alltså är det byggnadsnämnden som i ett första skede skissar fram ett förslag både vad gäller framtagande av ÖP och detaljplan och kommunfullmäktige beslutar om antagande av ÖP. Detta överensstämmer med hur framtagnings- och beslutsprocessen av Lunds kommuns ÖP beskrivs i kommunens ÖP. Här beskrivs att stadsbyggnadskontoret *“i dialog och samarbete med kommunens övriga förvaltningar”* (Lunds kommun 2018:4) tar fram ett planförslag till ÖP i Lunds kommun efter att Kommunfullmäktige beslutat om framtagande av en ny kommunomfattande ÖP. Nuvarande ÖP i Lunds kommun antogs av Kommunfullmäktige 2018. Under framtagandeprocessen på drygt tre år (36 månader) fick allmänheten studera och kommentera framarbetade planförslag vid två tillfällen om sammanlagt fyra månader (ibid:1; 4).

Frågan som lätt uppstår är hur mycket allmänheten i Lund egentligen har att säga till om gällande kommunens förtättningsstrategi? Både vad gäller framtagande av översikts- och detaljplaner kan det tyckas märkligt att de boende i Lunds kommun, som i allra högsta grad är de som berörs av planeringen och förtätningen, inte har mer att säga till om utom att under sammanlagt fyra av totalt 36 månader få kommentera redan framtagna och “färdiga” planförslag på ett samråd och en granskning. När det kommer till

samhällsplanering och förtätning hänvisar Pries (Sydsvenskan 2021) till allmänt deltagande och medbestämmande då kommunen *“måste fråga de som redan bor på ett ställe vad man kan tillföra”* samtidigt som kommunen ställer sig den övergripande frågan om hur man kan *“förtäta så att vi bidrar till social hållbarhet?”*

Gällande vilken roll involvering av allmänheten spelar för den individuella hälsan och folkhälsan, när det kommer till beslutsprocessen om förtätning i Lunds kommun, går det starkt att relatera till Amartya Sens frihetsorienterade teorier. Sen (2013:6-8; 10-12) menar att Brundtlandrapportens definition av hållbar utveckling saknar något då hållbar utveckling absolut handlar om att tillfredsställa mänskliga behov men också upprättandet av individuell frihet att själv få definiera och därefter sträva mot att uppnå egna uppsatta mål, intentioner och åtaganden liksom möjlighet till stimulering av våra mänskliga förmågor att tänka och agera och själva få vara med och bestämma vilka behov som ska uppfyllas liksom när och hur de ska uppfyllas. Här blir allmänhetens involvering och engagemang grundläggande tillsammans med empowerment som Sen menar handlar om att stärka individers möjlighet att göra sin röst hörd och delta i samhällsutvecklingen (ibid.:15). Denna insikt tillsammans med synsättet att rådande samhällsproblem och -utmaningar liksom lösningarna på dessa tillhör oss alla, det vill säga hela mänskligheten, och inte enbart några få experter och ledare, menar Sen är nyckeln till en utvecklingsprocess mot hållbarhet.

Vid förtätningsexpertens svar på frågan om samhällsinvånarens möjlighet att påverka politiken och utvecklingen i Lunds kommun kring förtätning och kommunens hållbarhetsmål (se Bilaga 2) är redogörelsen att denna möjlighet är ringa och beroende på individens status genom kunskap samt eventuell inverkan på det styrande etablissemanget om samhällsinvånarens röst inte hörsammas:

“Finns det pålästa medborgare som värderas högt som väljare, dvs nu röstar i stor utsträckning på styrande majoriteten och hotar med att rösta annorlunda kan det spela roll.” (Förtätningsexpert 2021)

Här finns en hel del att reflektera kring gällande den kommunala planerings- och beslutsprocessen om förtätning i Lunds kommun ser ut idag och vilka potentiella

effekter det får på den sociala hållbarheten. Vad händer då med den individuella hälsan och folkhälsan vid mer involvering, deltagande och empowerment? När det kommer till folkhälsoarbetet består detta av de två komponenterna att förebygga sjukdom och att främja hälsa (Hedenus et al. 2018:15). Relaterat till Sens frihetsorienterade teorier är det hälsofrämjande folkhälsoarbetet mycket intressant. Individuell hälsa och folkhälsa är sammanlänkade och i termer av folkhälsa ligger det på samhällets ansvar att sörja för invånarnas hälsa. Medan hälsa kan ses som en resurs för både individen och samhället kan folkhälsa ses som ett mål för samhället i stort. Det är viktigt att samhället erbjuder stödjande miljöer som en förutsättning för att individer liksom grupper av människor ska ha möjlighet till ökad kontroll över sin hälsa och ökad möjlighet att förbättra den (ibid.:13; 15). Ökad delaktighet i besluts- och framtagandeprocessen kring förtätning skulle kunna innebära en sådan stödjande miljö och förutsättning och blir mycket tydlig i WHO:s (1991 se Hedenus et al. 2018:13) beskrivning kring vilka samhälleliga förutsättningar som krävs:

“Begreppet stödjande miljöer för hälsa ansluter i folkhälsosammanhang till de fysiska och sociala aspekterna av vår omgivning. De innefattar var människor bor, deras lokalsamhälle, deras hem, där de arbetar och leker. Begreppet innefattar också de förhållanden som bestämmer tillgång till levnadsresurser och möjlighet till att utöva makt. [...] Arbetet måste samordnas på lokal, regional, nationell och global nivå för att uppnå lösningar som är sant hållbara.”

Förutom att förse samhällsinvånare med dessa förutsättningar innebär hälsofrämjande arbete

“den process, som ger människor möjligheter att öka kontrollen över sina hälsa och att förbättra den. För att nå ett tillstånd av fullständigt fysiskt, mentalt och socialt välbefinnande, måste individen eller gruppen kunna identifiera sina strävanden och bli medveten om dem, tillfredsställa sina behov och förändra eller bemästra miljön. Hälsa ska därför ses som en resurs i vardagslivet och inte som målet i tillvaron.” (WHO 1986 se Hedenus et al. 2018:18)

Kopplingen mellan hälsofrämjande folkhälsoarbete och Sens beskrivning av involvering, deltagande och empowerment är här uppenbar. Faktum är att empowerment

tillsammans med delaktighet ses som helt grundläggande för det hälsofrämjande folkhälsoarbetet (Hedenus et al. 2018:18; 77-8). Enligt Svanström (2002 se Hedenus et al. 2018:18) handlar empowerment om att *“tillförsäkra både individer och samhällen kapaciteten att ta den makt de är berättigade till”*. Vidare går det att betrakta empowerment som både en pågående process och ett mål i sig, vilket innebär att stärkandet av individen resulterar i ett ökat individuellt inflytande som tillsammans med den centrala komponenten makt betyder möjlighet för individen att påverka. Således är inflytande och delaktighet en oerhört viktig del av empowerment (Forsberg & Starrin 1997 se Hedenus et al. 2018:18; 78). Om det endast är experter som sätter dagordningen, formulerar mål, bestämmer och påverkar prioriteringen av val och arbetsmetoder kommer folkhälsoarbetet skadas, varför det är av största vikt för detta folkhälsoarbete att få invånare att känna sig delaktiga vid planering, beslutsfattande och genomförandeprocesser (Hedenus et al. 2018:78). Besluts- och planeringsprocessen kring förtätning är alltså intressant för detta forskningsarbete eftersom dessa processer, likt själva förtätningen i sig, har inverkan på den individuella hälsan och folkhälsan. En lämplig strategi i sammanhanget vore därför för Lunds kommun att stärka kommuninvånarnas empowerment, involvering och deltagande i förtätningens besluts- och planeringsprocess.

Ett problem kan nämligen vara att beslut om förtätning fattas över huvudet människor istället för att involvera dessa till medbestämmande. Samtidigt kvarstår det faktum att forskning bland annat påvisar en ökad kriminalitet och minskad trygghet i förtätade områden (Berghauser Pont et al. 2021), vilket kanske gått att motverka om områdesinvånarna fått vara med *“på riktigt”* och bestämma områdets fysiska utveckling. För att stärka folkhälsan och underbygga den sociala hållbarheten liksom för möjligheten att nå en hållbar samhällsutveckling, istället för att skapa konflikt och kuvade samhällsinvånare, borde kommunen prova att följa Pries väg och istället *[[]råga de boende ”vad saknas här? Vill ni ha ett äldreboende?” Nu kommer någon i stället och säger ”ni behöver fler ögon på gatan.”* (Dagens nyheter 2021)

5 Avslutning

5.1 Diskussion

Förtätning är en relativt ny trend i svensk kommunal stadsplanering sedan några år och dess negativa effekter på den individuella hälsan generellt och den sociala hållbarheten i stort har av någon anledning inte uppmärksamrats av kommuner, vilka är de som planerar och beslutar om förtätning. Att kommuners tro eller övertro på förtätningens positiva effekter för mänsklig hälsa är så pass missvisande och direkt felaktig, i jämförelse med vad forskning på förtätningens effekter faktiskt visar, kan ses som ett allvarligt samhällsproblem. En stor utmaning ligger framför oss i att vända den rådande utvecklingen och lärdomarna fram tills idag är förhoppningsvis många. En lärdom bör vara att snabba förändringar inte behöver vara bra förändringar även om allt låter bra och ser bra ut.

Att våga ifrågasätta normen även om den tycks självklar är inte bara önskvärt utan ett måste om man ska bedriva någon form av professionell verksamhet som ska resultera i hållbara städer och samhällen. Kommunal omvärldsbevakning omfattar inte bara att se vad "alla" andra kommuner gör och därefter göra detsamma. Det är givetvis bra att hålla sig ajour med vad andra gör men omvärldsbevakning handlar samtidigt också om att följa aktuell forskning på områden som är relevanta för den verksamhet man bedriver. I kommuners fall och inom ramen för detta arbete rör det sig om förtätning av våra samhällen och dess inverkan på den sociala hållbarheten tillika människors hälsa. Utgångspunkten i dagens samhällsplanering ligger i att det primärt är för oss människor vi bygger våra samhällen. Då vore det också bra om de byggs på ett sådant sätt att de vårdar våra behov och uppfyller de krav som ställs för att stimulera den sociala hållbarheten så att vi har möjlighet att på längre sikt skapa de hållbara samhällen vi alla vill bo och leva i. Enligt Sen (2013:7-8; 16-8) är det idag vanligt förekommande att individen har väldigt lite att säga till om när det kommer till etablerade samhällsmönster som blivit socialt accepterade normer, vilket resulterar i att den individuella makten och kraften är starkt begränsad. Således finns det i dagens samhällsutvecklingsprocess mycket plats för allmänhetens interaktiva involvering och deltagande och faktum är att denna kan vara helt avgörande för omställningen till ett samhälle som är hållbart, både

vad gäller hållbarhet i stort liksom för den sociala hållbarheten (ibid.:7-8; 16-8). Här ligger givetvis också den planerings- och beslutsprocess som rör förtätning.

Fortsätter den kommunala förtätningen som idag, utifrån de konsekvenser detta forskningsarbete visar, utan att vi börjar ta till oss den kunskap som finns kring förtätningens negativa effekter på den sociala hållbarheten tillika individuella hälsan och folkhälsan, tillsammans med att vi börjar tänka annorlunda vad gäller besluts- och planeringsprocessen av förtätning, finns dessvärre risk att förtätningsexpertens (Förtätningsexpert 2021) något dystopiska skildring kan besannas om att förtätningen bygger in försämringar i stadens bostadsområden, vilka innebär att okej bostadsområden görs om till framtida slumområden. Att medvetandegöra där missförstånd, övertro, villfarelser eller annan mörkläggande orsak finns är viktig i sammanhanget. Med förhoppningen av att ha nyanserat bilden av förtätningens effekter på den sociala hållbarheten avslutas här detta forskningsarbete.

5.2 *Slutsats*

Detta forskningsarbete har undersökt hur svenska kommuner ser på förhållandet mellan förtätning och social hållbarhet liksom vilka effekter förtätning har på människors hälsa tillika, i detta arbete, den sociala hållbarheten. Detta har undersökts genom en fallstudie på Lunds kommuns lednings- och styrningsprocesser via intervjuer med kommunrepresentanter i kommunen, granskning av kommunens översiktsplan och en intervju med en förtätningsexpert som forskar på förtätning. Arbetet visar att Lunds kommuns inställning till förtätningens effekter på den sociala hållbarheten, likt svenska kommuner generellt, är mer positiv än vad det finns vetenskapliga belägg för, det vill säga att det tycks finnas en missuppfattning kring och/eller övertro på förtätningens positiva effekter. Därtill visar arbetet att det kan finnas stor anledning för kommuner att bredda perspektivet inom planerings- och beslutsprocessen för förtätning och börja involvera dess kommuninvånare i planerings- och beslutsprocessen genom medbestämmande och empowerment, då detta har en positiv effekt på den sociala hållbarheten.

5.3 Framtida forskning

Något som låg utanför ramen för detta arbete men som gör sig påmind och som vore mycket intressant för framtida forskning att fördjupa sig i handlar om bakgrunden till att det råder en sådan stor diskrepans mellan kommuners planeringsmotiv för förtätning och den forskning som finns på förtätningens effekter. Vad bottnar dessa argument i, hur kan de vara så brett förekommande över svenska kommuner och utan att någon ifrågasätter det? Vidare skulle framtida forskning kunna fördjupa sig i hur kan man få människor att i större utsträckning stanna kvar på landsbygden, de mindre städerna och orterna. Med följderna av att urbaniseringen till de större städerna och attraktiva orterna minskar och således minskar trycket på behovet av att bygga fler bostäder där det redan är trångt. Hur kan vi skapa orter med attraktiva förutsättningar utanför storstäderna som gör att människorna där bor kvar? Vad är det i de redan folktäta områdena som lockar fler människor att flytta dit och kan man skapa det i mindre orter också? Krävs en förändrad inställning och attityd hos människor, hur skulle den isåfall se ut och hur når vi den? Avslutningsvis skulle fördjupade studier kunna göras kring vad empowerment och delaktighet kan göra för individers hälsa och folkhälsan när det kommer till beslutsprocessen i och med förtätning liksom dess utfall på stadsutvecklingen och den hållbara utvecklingen. Skulle det förtätas på ett annorlunda sätt om allmänheten var mer involverad i denna utvecklingsprocess? Skulle ökad empowerment och delaktighet innebära en ökad social hållbarhet samt en övergripande positiv inverkan på den hållbara utvecklingen i stort?

Intervjuhänvisning

Tjänsteperson 1, Lunds kommun. 8-11 november 2021, semi-strukturerad, e-mail.

Tjänsteperson 2, Lunds kommun. 8-29 november 2021, semi-strukturerad, e-mail.

Politiker 1, Lunds kommun. 10-24 november 2021, semi-strukturerad, e-mail.

Förtätningsexpert. 8-29 november 2021, semi-strukturerad, e-mail.

Dokumenthänvisning

Lunds kommun (2018). Lunds kommuns översiktsplan. Del 1 planstrategi.

[Lunds kommuns översiktsplan. Del 1 planstrategi](#) [Hämtad: 2021-12-01]

Källhänvisning

Berghauser Pont, M., Haupt, P, Berg, P., Alstäde, V., & Heyman, A. (2021) Systematic review and comparison of densification effects and planning motivations. *Buildings and Cities*, 2(1), pp. 378–401

Boverket (2016). Rätt tätt - En idéskrift om förtätning av våra städer och orter. [Rätt tätt - en idéskrift om förtätning av städer och orter \(Boverket.se\)](#) [Hämtad: 2021-11-18]

Cumming, GS.; Buerkert, A.; Hoffmann, EM.; Schlecht, E.; von Cramon-Taubadel, S. & Tscharntke, T (2014) 'Implications of agricultural transitions and urbanization for ecosystem services', *Nature*, vol. 515, no. 7525, pp. 50–57

Denscombe, M. (2018). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Fjärde upplagan Lund: Studentlitteratur

Gil Solá, A.; Vilhelmsen, B. & Larsson, A. (2018) 'Understanding sustainable accessibility in urban planning: Themes of consensus, themes of tension', *Journal of Transport Geography*, vol. 70, pp. 1–10

Haaland, C. & van den Bosch, CK. (2015) 'Challenges and strategies for urban green-space planning in cities undergoing densification: A review', *Urban Forestry & Urban Greening*, vol. 14, no. 4, pp. 760–771

- Hacker, ME.; Faust, KM.; Kaminsky, J. & Rauch, S. (2021) 'Regulatory exemptions illustrate the humanitarian-development nexus in highly developed cities', *International Journal of Disaster Risk Reduction*, vol. 61
- Hall, P. (2014). *Cities of tomorrow: an intellectual history of urban planning and design since 1880*. Fourth edition Chichester: Wiley-Blackwell
- Hedenus, F.; Persson, U. M.; & Sprei F. (2018). *Hållbar utveckling: nyanser och tolkningar*. Upplaga 1 Lund: Studentlitteratur
- Nordström, M. & Wales, M. (2019) 'Enhancing urban transformative capacity through children's participation in planning', *AMBIO - A Journal of the Human Environment*, vol. 48, no. 5, pp. 507–514
- Institutionen för kulturgeografi och ekonomisk geografi (2014) *Hur man skriver en akademisk uppsats*
- Jensen E.A., and Laurie C. (2016) *Research Design: Planning for the unknowable, the unexpected and the undesirable*. In *Doing real research: A practical guide to social research*. London: Sage, pp. 4-28
- Khoshkar, S.; Balfors, B. & Wärnbäck, A. (2018) 'Planning for green qualities in the densification of suburban Stockholm - opportunities and challenges', *Journal of Environmental Planning & Management*, vol. 61, no. 14, pp. 2613–2635
- Kutnar, A.; Sandberg, D. & Haller, P. (2015) 'Compressed and moulded wood from processing to products', *Holzforschung*, vol. 69, no. 7, pp. 885–897
- Lunds kommun (2020) Lunds kommuns program för social hållbarhet 2020-2030. [Lunds kommuns program för social hållbarhet 2020-2030](#) [Hämtad: 2021-12-01]
- Mellner, C.; Niemi, M.; Pollanen E. & Osika, W. (2021) 'Enhancing social and individual sustainability in urban co-living', *International Journal of Housing Markets and Analysis*, vol. 14, no. 5, pp. 1129–1144
- Pellmer Wramner, K.; Wramner, B. & Wramner, H. (2017). *Grundläggande folkhälsovetenskap*. Fjärde upplagan Stockholm: Liber
- Pettersson, E. & Öberg, I. (2014) *Stadsförtätning och dess konsekvenser*. En undersökning av förtätningspotentialen i olika stadskaraktärer i Gävle. Gävle högskola. Akademin för miljö och teknik
- Dagens nyheter (2021) Upprört när politiker vill förtäta städernas mest utsatta delar. September 2021 ["Orättvis förtätning" – protester när miljonprogram i Malmö byggs om - DN.SE](#) [Hämtad: 2021-11-22]
- Sen, A. (2013) The ends and means of sustainability. *Journal of Human Development and Capabilities*, vol. 14, no 1
- Statistiska centralbyrån (2020) *Folkmängd, top 50*. [Folkmängd, topp 50 \(scb.se\)](#) [Hämtad: 2021-11-19]

- Sydsvenskan (2021) Forskare om miljonprogrammen: ”Förstör inte något som fungerar”. [Forskare om miljonprogrammen: ”Förstör inte något som fungerar” – Sydsvenskan](#) [Hämtad: 2021-11-22]
- Qviström, M. (2015) ‘Putting accessibility in place: A relational reading of accessibility in policies for transit-oriented development’, *Geoforum*, vol. 58, pp. 166–173
- Valentine, G. (2001) *At the drawing board: developing a research design*. In Limb M and Dwyer C (Eds.) *Qualitative Methodologies for Geographers: Issues and Debates*. New York: Arnold, pp. 41-54
- Vilhelmson, B. & Elldér, E. (2021) ‘Realizing proximity in times of deregulation and densification: Evaluating urban change from a welfare regime perspective’, *Journal of Transport Geography*, vol. 94
- World Commission on Environment and Development (1987) *Our common future*. Vol. 383. Oxford: Oxford University Press
- Zhang, Y.; Westlund, H 1957. & Klaesson, J. (2020) ‘Report from a Chinese Village 2019: Rural Homestead Transfer and Rural Vitalization’, *Sustainability*, vol. 12, no. 20

Appendix

Bilaga 1: Intervjufrågor till personer tjänstgörande i Lunds kommun

Bilaga 2: Intervjufrågor till Förtätningsexpert

Bilaga 1: Intervjufrågor till personer tjänstgörande i Lunds kommun

- På vilket sätt påverkar (positivt/negativt) förtätning den sociala hållbarheten i Lunds kommun?
- Hur motiveras förtätning i Lunds kommun kopplat till hållbar utveckling?
- Vem bestämmer om ett område i Lunds kommun ska förtätas eller inte? Hur bestäms det?
- Vilka sociala hållbarhetsmål, som relaterar till förtätning, finns i Lunds kommun?
Vem bestämmer dessa hållbarhetsmål och hur tas de fram?
- Vilka målkonflikter, kopplat till förtätning, finns inom de tre hållbarhetsdimensionerna social-, ekologisk- och ekonomisk hållbarhet? Hur hanteras dessa målkonflikter och vilka mål får företräde?

Bilaga 2: Intervjufrågor till Förtätningsexpert

- Vilka fördelar respektive nackdelar ser du med en förtätning av Lunds olika stadsdelar och förorter?
- Hur påverkas Lundabornas hälsa av den pågående förtätningen i staden? Påverkas vissa mer än andra?
- Vad anser du vara drivkrafterna bakom den pågående förtätningen i Lunds kommun? Vem/vad driver utvecklingen?
- Vem bestämmer om ett område i Lund ska förtätas eller inte? Hur stor möjlighet har en Lundabo att göra sin röst hörd i förtättningsprocessen?
- Ser du några målkonflikter mellan social-, ekologisk- och ekonomisk hållbarhet i och med förtätningen i Lunds kommun? Vilka mål anser du isåfall får företräde?